

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความต้องการในการพัฒนาตนเอง
ด้านวิชาการของครูอาจารย์โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา
จังหวัดนราธิวาส ผู้วิจัยได้เสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตามลำดับต่อไปนี้

ความหมายและขอบข่ายของงานวิชาการ

ความหมายและความสำคัญของการพัฒนาตนเองด้านวิชาการ

✓ งานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้

งานการเรียนการสอน

/ งานวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน

งานวัดผลและประเมินผล

งานห้องสมุด

/ งานนิเทศการศึกษา

งานด้านวางแผนและกำหนดวิธีดำเนินงาน

งานส่งเสริมการสอน

งานประชุมอบรมทางวิชาการ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายและขอบข่ายของงานวิชาการ

งานวิชาการเป็นกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียนซึ่งเกี่ยวข้องกับการ
ปรับปรุงพัฒนาการสอนของนักเรียนให้ได้ผลดีมีประสิทธิภาพ (กัญญา สาธ.,
2514 : 329) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสุมิตร คุณานุกร (2518 : 16)

ที่กล่าวว่า งานวิชาการภายในโรงเรียนนั้นมิใช่เฉพาะแต่เพียงการเรียนการสอนในห้องเรียนเท่านั้น แต่ยังมีกิจกรรมทุกอย่างภายในโรงเรียนที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้และการศึกษาของเด็กให้มีความมีประสิทธิภาพสูงขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอนและครอบคลุมถึงความรู้ คุณสมบัติ ทักษะ และความสามารถ นอกจากนี้งานวิชาการยังหมายรวมถึงการอบรมศีลธรรมจรรยา และความประพฤติของนักเรียนเพื่อให้เป็นคนดี นอกเหนือจากความรู้ความสามารถที่จะนำมาเลี้ยงชีพได้มีความสุขความพอใจตามเอกัตภาพ และสภาพความเป็นอยู่ ตลอดจนช่วยเหลือเพื่อแม่แก่เพื่อนบ้านของสังคมตามสมควรด้วย (องค์การ อินทรมพรรย, 2526 : 161)

จากคำนิยามดังกล่าวจึงสรุปได้ว่า งานวิชาการ หมายถึง กิจกรรมทุกชนิดที่จัดขึ้นในโรงเรียน ก่อให้เกิดการเรียนรู้ และจำเป็นต่อการดำรงชีวิตในสังคมของนักเรียนซึ่งครอบคลุมถึงความรู้ คุณสมบัติ ทักษะ และความสามารถที่มีประสิทธิภาพ

งานวิชาการเปรียบเสมือนเป็นหัวใจของโรงเรียน (กิตติมา ปรีดีดิลก. 2532 : 55) การที่จะดูว่าโรงเรียนใดมีมาตรฐานก็มักจะเอาผลงานทางวิชาการเป็นสำคัญ งานวิชาการจะสัมฤทธิ์ผลเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับบทบาทของผู้บริหารและบุคลากรในสถานศึกษาว่ามีความรู้ความเข้าใจในด้านวิชาการมากน้อยแค่ไหน และมีความร่วมมือร่วมใจปฏิบัติงานอย่างจริงจังเพียงใดที่จะทำให้งานวิชาการในสถานศึกษาได้บรรลุวัตถุประสงค์ ดังนั้นงานวิชาการจึงมีจุดมุ่งหมายที่จะสร้างนักเรียนให้มีคุณภาพ มีความรู้ มีจริยธรรมและคุณสมบัติเฉพาะ ลักษณะของงานวิชาการจึงเป็นเรื่องที่ครอบคลุมและกว้างขวางมาก

กิตติมา ปรีดีดิลก (2532 : 57) ได้แบ่งขอบข่ายงานวิชาการออกเป็น 6 ประการใหญ่ ๆ ดังนี้

- 1) แผนปฏิบัติงานด้านวิชาการ
- 2) หลักสูตรและการสอน ประกอบด้วย หลักสูตร โครงการสอน ประมวลการสอน

3) การจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วยงานการจัดตารางสอน การจัดชั้นเรียน การจัดครูเข้าสอน การจัดแบบเรียน การจัดห้องสมุด การจัดทำคู่มือครู

4) สื่อการสอน

5) การปรับปรุงการเรียนการสอน การนิเทศการสอน การฝึกอบรม

6) วัดและประเมินผล

บันลือ พุทฺษะวัน (2525 : 155-156) ได้จำแนกงานวิชาการในโรงเรียน ดังนี้

1) งานเกี่ยวกับการเรียนการสอนโดยตรง ได้แก่ การรับเด็กเข้าเรียน การจัดครูเข้าประจำชั้นและประจำวิชา การจัดตารางสอน การเตรียมงานก่อนเปิดเรียน การจัดบริการในด้านวัสดุและหลักสูตร การจัดบริการห้องสมุด ดำรับตำรา หนังสืออ้างอิง การจัดบริการวัสดุและอุปกรณ์การสอน และการจัดทำโครงการวัดผลการศึกษาไว้ตลอดปี

2) งานจัดบริการอื่นที่เสริมการเรียนการสอน ได้แก่ การจัดบริการแนะแนว การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของแผนกวิชาหรือหมวดวิชา การจัดกิจกรรมลูกเสือ การจัดกิจกรรมอนุชาต การจัดกิจกรรมส่งเสริมระเบียบประเพณี และการจัดกิจกรรมการกีฬา

3) งานเกี่ยวกับบุคลากร ได้แก่ การจัดรายงานตามหมวดหมู่และความถนัดของครู เช่น ครูหัวหน้าฝ่าย ครูหัวหน้าหมวดวิชาต่าง ๆ ครูธุรการ ครูฝ่ายปกครอง และครูประจำชั้น

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528 : 16-17) ได้กำหนดขอบข่ายของงานวิชาการไว้ดังนี้คือ

1) งานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้

2) งานการเรียนการสอน

3) งานวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน

- 4) งานวัดผลและประเมินผล
- 5) งานห้องสมุด
- 6) งานนิเทศการศึกษา
- 7) งานด้านวางแผนและกำหนดวิธีดำเนินงาน
- 8) งานส่งเสริมการสอน
- 9) งานประชุมอบรมทางวิชาการ

จากขอบข่ายของงานวิชาการนี้ ผู้วิจัยได้นำมาเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

ความหมายและความสำคัญของการพัฒนาตนเองด้านวิชาการ

การพัฒนา หมายถึง การกระทำและความเคลื่อนไหวที่ทำให้เกิดความเจริญเติบโตเปลี่ยนแปลงไปในทางสร้างสรรค์ (สุนน อมรวิวัฒน์, 2535 : 389) และการพัฒนาเป็นการทำให้เติบโตขึ้น งอกงามขึ้น และดีขึ้น (อาภรณ์พันธ์ จันทรสว่าง, 2525 : 34) นอกจากนี้ วิมลศรี อุปรมัย และคณะ (2528 : 9) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การพัฒนา คือ การเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นทั้งด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการเมือง โดยจะเปลี่ยนแปลงทั้งแนวคิดและการกระทำ ดังนั้น การพัฒนา จึงหมายถึงความเจริญขึ้น ดีขึ้น การพัฒนาจึงต้องเกิดขึ้นจากภายในของบุคคลและกลุ่มชนนั้น ๆ มากกว่าการครอบงำ ปรงแต่งจากภายนอก (สุนน อมรวิวัฒน์, 2535 : 390)

การพัฒนาบุคคล คือ กระบวนการที่มุ่งพัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะ เจตคติของบุคคล เพื่อให้เขาสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด (สุรพันธ์ ยันต์ทอง, 2525 : 116) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2530 : 153) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การพัฒนาบุคคล หมายถึง การดำเนินการให้บุคคลได้เพิ่มพูนความสามารถในการ

ปฏิบัติงาน ให้สามารถปฏิบัติงานให้ได้ผลตามที่หน่วยงานต้องการ หรือให้ได้ผลงาน ดียิ่งขึ้นกว่าเดิม พร้อมกับได้เสนอแนะแนวทางให้ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องส่งเสริม ดังนี้

1) จัดกิจกรรมให้ครูปฏิบัติด้วยตนเอง

- การอ่านและการแสวงหาความรู้
- การค้นคว้าหรือศึกษาด้านวิชาชีพ เกี่ยวกับเทคนิควิธีสอนใหม่ ๆ

เช่น ศูนย์การเรียน ชุดการเรียน บทเรียนสำเร็จรูป ฯลฯ

- การหมุนเวียนครูภายในกลุ่มโรงเรียนหรือภายในอำเภอ
- การไปสังเกตการสอนของโรงเรียนที่ดีเด่น
- การลาศึกษาต่อ
- การประเมินความก้าวหน้าของตนเอง

2) กิจกรรมที่ส่งเสริมครูเป็นหมู่คณะ

- การประชุมครู
- การอบรมสัมมนาและการประชุมเชิงปฏิบัติการ
- การศึกษานอกสถานที่ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา

แห่งชาติ, 2528 : 12-13)

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การพัฒนาบุคคล หมายถึง กระบวนการเพิ่มพูน ความรู้ ความชำนาญ และความสามารถของบุคคล หรือหมายถึงกิจกรรม ประสบการณ์ ที่ผู้บริหารจัดขึ้นเพื่อส่งเสริมการสอนและการทำงานของครูให้เกิดประสิทธิภาพสูงขึ้น กิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ อาทิเช่น การส่งเสริมให้ลาศึกษาต่อ การอบรมสัมมนา การประชุมปรึกษาหารือ การวิจัยการศึกษาด้วยตนเอง เป็นต้น (สมัย รื่นสุข, 2524 : 116)

การพัฒนาตนเอง หมายถึง การศึกษาและการเรียนรู้เนื้อหาสาระต่าง ๆ ด้วยวิธีการค้นคว้า และการแสวงหาความรู้ในหลาย ๆ รูปแบบจากแหล่งต่าง ๆ ซึ่งอาจจะทำได้โดยวิธีการศึกษาด้วยตนเอง และที่หน่วยงานจัดให้ (สัมภาษณ์ แก้วอาภรณ์, 2530 : 12) ซึ่งอำภา บุญช่วย (2530-2531 : 8) ได้กล่าวถึง

ความสำคัญของการพัฒนาตนเองไว้ว่า การพัฒนาตนเองเป็นรากฐานของการพัฒนา
ทั้งหลาย ทั้งปวง ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาในกลุ่มงาน ทีมงาน ครอบครัว โรงเรียน
มหาวิทยาลัย หรือแม้แต่สังคมหรือประเทศชาติก็ตาม ถ้าปราศจากการพัฒนาตนเอง
เป็นรากฐานเบื้องต้นก็ยากที่จะไปพัฒนาอย่างอื่น แม้แต่จะพัฒนาครอบครัวของเราเอง
ก็ตาม ดังนั้นการที่จะไปพัฒนาใครก็ควรที่จะหาทางพัฒนา ปรับปรุงตัวเองก่อน
เพราะเมื่อไปพัฒนาคนอื่นเขาจึงจะฟัง ยอมรับ เชื่อถือและศรัทธาโดยเฉพาะอย่างยิ่ง
ผู้ที่ประกอบอาชีพครู

ครู เป็นบุคคลที่มีความสำคัญที่สุดต่อการพัฒนาสังคมและชาติบ้านเมือง
ทั้งนี้เพราะครูต้องรับหน้าที่ในการพัฒนาบุคคลในสังคมให้มีความเจริญงอกงามอย่าง
เต็มที่ จนบุคคลเหล่านั้นสามารถใช้ความรู้ ความสามารถของคนเพื่อพัฒนาชาติ
บ้านเมืองต่อไป ดังนั้น การพัฒนาตนเองของครูจึงเป็นงานที่ต้องกระทำอย่าง
ต่อเนื่อง เพราะตั้งอยู่บนข้อตกลงเบื้องต้นที่กล่าวไว้ว่า

- 1) คุณภาพในการปฏิบัติงานเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการติดตาม
- 2) ความสามารถของบุคคลจะสัมพันธ์กับความเข้าใจในข้อผูกมัดของ
งานแต่ละอย่าง
- 3) ความเจริญก้าวหน้าเป็นคุณลักษณะของมนุษย์
- 4) บุคคลอื่น ๆ จะให้ความเคารพยกย่องในความรู้ความชำนาญของ
บุคคลที่มีความเจริญก้าวหน้า (ยนต์ ชุมจิต, 2535 : 2)

ข้อความดังกล่าว จึงเป็นสิ่งยืนยันได้ว่า ครูจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนา
ศักยภาพของตนเองเพราะครูมีบทบาทหน้าที่สำคัญหลายประการในการให้การศึกษ
แก่เยาวชนของชาติ เพื่อพัฒนาให้เยาวชนเหล่านั้นเติบโตขึ้นไปเป็นกำลังคนที่มี
คุณภาพต่อการพัฒนาประเทศชาติในอนาคตและในการปฏิบัติตนเองให้เป็นผู้มี
ประโยชน์แก่สังคมกับไม่เป็นปัญหาของสังคม การจะดำเนินบทบาทต่าง ๆ ดังกล่าว
ของครูให้เหมาะสมหรือทำได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ประกอบด้วยปัจจัยหลายอย่าง
กล่าวคือ ครูจะต้องมีความรู้ทั้งในแง่ของความรู้ในวิชาชีพและความรู้รอบที่นอกเหนือ

ไปจากความรู้ที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพ ครูจะต้องมีเทคนิควิธีทั้งในด้านการสอนและการดำเนินชีวิตในครอบครัวและสังคม รวมทั้งครูจะต้องเป็นผู้มีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ กับเป็นผู้มีคุณลักษณะที่เหมาะสมกับการประกอบวิชาชีพครูและเหมาะสมกับการเป็นแบบอย่างที่ดีของเยาวชนที่อยู่ในความรับผิดชอบ นั่นคือครูจำเป็นต้องพัฒนาตนทั้งในด้านวิชาชีพและในด้านการเป็นสมาชิกของสังคม เพื่อให้ตนมีลักษณะและพฤติกรรมที่สามารถประกอบวิชาชีพครูได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ในการพัฒนาตนเองด้านวิชาชีพครุนั้น จำเป็นต้องพัฒนาตนทั้ง 3 ด้านคือด้านความรู้ หมายถึง การพัฒนาตนให้มีความรอบรู้ทั้งในด้านเนื้อหาสาระที่จะสอนนักเรียน ด้านเทคนิควิธีการใหม่ ๆ หรือเทคนิควิธีที่จะช่วยให้การสอนมีประสิทธิภาพ ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับวงการศึกษาหรือแวดวงวิชาชีพ และในด้านความรู้รอบตัวที่เกี่ยวกับชีวิต สภาพและข่าวเหตุการณ์ประจำวันทั้งในประเทศและต่างประเทศ ประการที่สอง ด้านเทคนิค คือการพัฒนาตนให้มีทักษะและความสามารถทั้งในด้านการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบต่าง ๆ การจัดงานกิจกรรมและให้บริการนักเรียน การทำงานด้านธุรการ การแนะแนวนักเรียน การพัฒนาสังคม และในด้านการพัฒนาตนเอง ประการที่สาม ด้านคุณลักษณะกับเจตคติ คือ การพัฒนาตนให้มีบุคลิกภาพที่ดีที่เหมาะสมกับการประกอบอาชีพครู มีคุณสมบัติ คุณธรรม หรือคุณลักษณะของครูที่ดี และมีเจตคติที่ดีต่อนักเรียนและวิชาชีพ (ประดินันท์ อุปรมัย, 2528 : 36-38)

จะเห็นได้ว่า การพัฒนาตนเองด้านวิชาชีพดังกล่าว เป็นการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการทำหน้าที่ และพฤติกรรมการเรียนการสอน (ยนต์ ชุ่มจิต, 2535 : 24) ทั้งสิ้น ที่สอดคล้องกับการกิจของงานวิชาการที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้กำหนดไว้ให้ทุกโรงเรียนในสังกัดยึดถือและปฏิบัติ ครูอาจารย์ทุกคนจะต้องดำเนินการเปลี่ยนแปลงสิ่งที่ไม่พึงประสงค์ให้ดีขึ้นกว่าเดิม โดยอาศัยความรู้ ความสามารถ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ตลอดจนแนวความคิดของกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องมาร่วมกันจัดกระทำให้ดียิ่งขึ้น และจะส่งผลต่อคุณภาพของการศึกษา

ในที่สุด เมื่อครูอาจารย์ได้ปฏิบัติภารกิจดังกล่าวครบถ้วนจึงเท่ากับว่าได้พัฒนางาน และพัฒนาตนเองด้านวิชาชีพได้อย่างสมบูรณ์

งานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้

สัจด์ อุทรานันท์ (2532 : 16) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า

- 1) หลักสูตร คือ สิ่งที่สร้างขึ้นในลักษณะของรายวิชา ซึ่งประกอบด้วย เนื้อหาสาระที่ได้จัดเรียงลำดับความยากง่าย หรือเป็นขั้นตอนอย่างดีแล้ว
- 2) หลักสูตรประกอบด้วย ประสบการณ์ทางการเรียนซึ่งได้วางแผนไว้ เป็นการล่วงหน้า เพื่อมุ่งหวังจะให้เด็กได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ต้องการ
- 3) หลักสูตร เป็นสิ่งที่สังคมสร้างขึ้นสำหรับให้ประสบการณ์ทางการศึกษาแก่เด็กในโรงเรียน
- 4) หลักสูตร ประกอบด้วยประสบการณ์ทั้งหมดของผู้เรียนซึ่งเขาได้ ทำ ได้รับรู้และได้ตอบสนองต่อการแนะนำของทางโรงเรียน

หลักสูตรมีส่วนประกอบที่สำคัญ ซึ่ง ทาบา (Taba, 1962 : 422) ได้กล่าวไว้ดังนี้

- 1) จุดมุ่งหมายทั่วไปและจุดมุ่งหมายเฉพาะ
- 2) เนื้อหาสาระและประสบการณ์การเรียนรู้ และ
- 3) การประเมินผล

พจนอม แก้วกำเนิด (2534 : 10-11) กล่าวว่า การศึกษาระดับ ประถมศึกษา เป็นการศึกษาก่อนขั้นที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิต ให้พร้อมที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคมตามบทบาทและหน้าที่ของตนในฐานะพลเมืองดี ตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยให้ ผู้เรียนมีความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต ทนต่อการเปลี่ยนแปลง มีสุขภาพ สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ ทำงานเป็น และครองชีวิตอย่างเป็นสุข และในการจัด

การศึกษาตามหลักสูตรประถมศึกษาฉบับปรับปรุง 2533 จะต้องมุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียน มีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

- พัฒนาตนเอง (ชีวิต)
1. มีทักษะพื้นฐานในการเรียนรู้ คงสภาพอ่านออกเขียนได้ และคิดคำนวณได้
 2. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง ธรรมชาติแวดล้อม และการเปลี่ยนแปลงของสังคม
 3. สามารถปฏิบัติตนในการรักษาสุขภาพอนามัยของตนเอง และครอบครัว
 4. สามารถวิเคราะห์สาเหตุและเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองและครอบครัวได้อย่างมีเหตุผลด้วย ทักษะ กระบวนการทางวิทยาศาสตร์
 5. มีความภูมิใจในความเป็นคนไทย มีนิสัยไม่เห็นแก่ตัว ไม่เอาเปรียบผู้อื่นและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข
 6. มีนิสัยรักการอ่าน และใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ
- พัฒนาอาชีพ (เศรษฐกิจ)
7. มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการทำงาน มีนิสัยรักการทำงาน และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
- พัฒนาสังคม
8. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในบ้านและชุมชน สามารถปฏิบัติตนตามบทบาท และหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของบ้านและชุมชน ตลอดจนอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม ศิลปะ วัฒนธรรม ในชุมชน รอบ ๆ บ้าน

การนำหลักสูตรไปใช้ เป็นการปฏิบัติงานที่สำคัญที่สุดของการจัดการศึกษาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของหลักสูตร ดังนั้นโรงเรียนควรต้องมีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ

อำนาจ บุญช่วย (2533 : 23) กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้ หมายถึง กระบวนการจัดกิจกรรมและประสบการณ์เรียนรู้ ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ในการเลือกและการจัดกระบวนการเรียนการสอนให้ บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรนั้น จะต้องรู้ว่าอะไรที่ควรจัดให้ผู้เรียนและอะไรที่ จัดแทนกันได้บ้าง ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ เช่น ความแตกต่างระหว่างบุคคล ช่วงเวลาเรียน ความสนใจในวิชาที่เรียน ดังนั้นใน การจัดการเรียนการสอน จึงต้องคำนึงถึงผู้เรียนและควรให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วม ได้ลงมือกระทำเอง แสวงหาคำตอบด้วยตนเอง กิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้ ผู้เรียนได้รับประโยชน์ดังกล่าว กิจกรรมและประสบการณ์ควรมีลักษณะดังนี้

- 1) ช่วยให้ผู้บรรลุจุดมุ่งหมาย
- 2) ทำให้ผู้เรียนเกิดเจตคติที่ดี
- 3) ผู้เรียนสามารถทำได้
- 4) ก่อให้เกิดประโยชน์หลายด้าน

นอกจากนี้ สุมิตร คุณานุกร (2520 : 121-122) ยังได้กล่าวถึง การนำหลักสูตรไปใช้ว่าจะต้องจัดเป็น 3 ขั้นตอนคือ

- 1) การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน
- 2) การจัดสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ภายในโรงเรียน เพื่อให้เหมาะสมกับการ นำหลักสูตรไปใช้
- 3) การสอนของครู ควรเป็นตัวจักรที่สำคัญที่สุดในการนำหลักสูตรไปใช้ และควรเลือกวิธีสอนที่เหมาะสม เพื่อให้การสอนของครูและการเรียนของเด็ก บังเกิดผลตามความมุ่งหมายของหลักสูตรในการนำหลักสูตรไปใช้ สิ่งที่ครูควรจะทำคือ
 - 3.1) ตีความหมายของความมุ่งหมายแต่ละข้อ
 - 3.2) ในการสอนแต่ละเรื่องควรมีหลักเกณฑ์ในการเตรียมการสอน
 - 3.3) ครูต้องถามตัวเองก่อนสอนเสมอด้วยคำถามดังต่อไปนี้
 - 3.3.1) ต้องการให้เด็กได้รับข้อมูลอะไร เพื่อเด็ก จะได้มีความพร้อมที่จะเข้าใจเรื่องที่จะสอน

3.3.2) มีความเข้าใจหรือมีหลักการสำคัญ ๆ อะไรบ้าง
เกี่ยวกับเรื่องที่จะสอนซึ่งเด็กควรที่จะได้รับ

3.3.3) ทักษะอะไรบ้างที่ต้องฝึกให้เด็กสามารถปฏิบัติใน
เรื่องที่จะสอน

3.3.4) เด็กจะแสดงออกหรือมีทักษะหรือพฤติกรรมอย่างไร
จึงจะเป็นการยืนยันว่า การสอนของครูบรรลุผลสำเร็จ

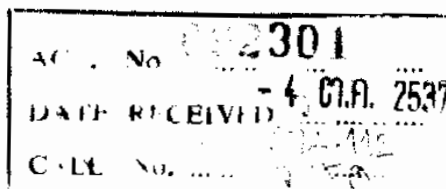
ในการนำหลักสูตรไปใช้ สุทิน เนียมพลับ (2525 : 325-327)
ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของครูไว้ว่า ครูเป็นผู้ที่มีบทบาทที่สำคัญที่สุด หลักสูตรที่
เขียนไว้ทั้งหมดจะเป็นหลักสูตรโดยสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อครูได้นำจุดหมาย โครงสร้าง
และเนื้อหาสาระทั้งหมดเข้าสู่ห้องเรียน โดยแปรเป็นประสบการณ์ที่จัดขึ้นให้
เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียนและความต้องการของเด็ก เพื่อให้การใช้หลักสูตร
นั้นประสบผลสำเร็จ ซึ่งครูควรจะได้ศึกษาบทบาทและหน้าที่ของตนให้เข้าใจแจ่มแจ้ง
และพิจารณาไปปฏิบัติตามความเหมาะสม ดังนี้

1) ครูจะต้องศึกษาทำความเข้าใจกับจุดหมาย หลักการ และโครงสร้าง
ของหลักสูตรให้เป็นที่เข้าใจอย่างแจ่มชัดกับทั้งจะต้องศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง
หลักสูตร หนังสือแผนการสอน ตลอดจนวัสดุหลักสูตรอื่น ๆ เพื่อจะได้เลือกใช้และ
แปลงไปสู่การสอนได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น ตลอดจนปัญหาและ
ความต้องการของเด็ก

2) ศึกษาวิธีสอนต่าง ๆ เช่น การสอนแบบแก้ปัญหา ค้นคว้า อภิปราย
การทำงานเป็นกลุ่มสืบสวนสอบสวนให้เป็นที่เข้าใจแจ่มแจ้ง และสามารถเลือก
ไปใช้สอนได้อย่างเหมาะสมกับจุดประสงค์และเนื้อหา

3) ครูต้องเป็นผู้ที่ใฝ่ใจศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ ทั้งนี้นอกจาก
จะเพิ่มความรู้ให้แก่ตนเองแล้ว ยังได้นำความรู้ใหม่ ๆ มาดัดแปลงสอนเด็กอีกด้วย

4) ทำการสอนทุกครั้งอย่างมีจุดหมาย ครูจะต้องรู้อยู่ตลอดเวลาว่า
วิชาที่ตนกำลังสอนนั้นสอนโดยมีจุดประสงค์อะไร และจะต้องสามารถทำการวัดผล

ประเมินผลได้ว่าสอนนั้น ๆ ได้ผลตามที่ตั้งจุดประสงค์ไว้หรือไม่ และนักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามที่คาดหวังไว้หรือไม่เพียงใด ถ้ายังจะต้องแก้ไข ปรับปรุงที่ตรงไหน

5) ครูควรใกล้ชิดสนิทสนมกับเด็ก เอาใจใส่และสนใจต่อปัญหาของเด็กแต่ละคน เพราะถ้าครูกับเด็กมีความสนิทสนมกันแล้วจะทำให้เด็กเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามแนวที่ครูชี้แนะ

6) การที่จะสอนให้เด็ก คิดเป็นนั้น ครูจะต้องคิดเป็นด้วย ดังนั้นครูจะต้องฝึกตนเองเป็นคนช่างสังเกต ช่างสงสัยว่าสิ่งนั้นสิ่งนี้เป็นอย่างไร เพราะอะไร ทำไม อย่างไร และศึกษาค้นคว้าหาคำตอบสำหรับถามเหล่านั้น เมื่อครูคิดเป็นแล้ว การฝึกเด็กก็จะทำได้โดยวิธีเดียวกัน คือครูต้องหมั่นตั้งคำถามฝึกให้เด็กเป็นคนช่างสังเกตต่อสิ่งแวดล้อมและแนะนำให้ติดตามอย่างมีแบบ

7) พยายามจัดห้องเรียนให้มีบรรยากาศที่จะส่งเสริมการเรียนการสอน เช่น หางปลา กล้วย ไม้ประดับ วัสดุของเล่นต่าง ๆ มาจัดไว้ในห้องจัดแปลงโยกย้ายที่นั่งเด็กให้เป็นรูปต่าง ๆ เช่น วงกลม ครึ่งวงกลม เพื่อไม่ให้เด็กเกิดความจำเจชินชา ถ้าจะให้ดีครูควรจะให้เด็กช่วยกันแสดงความคิดเห็นว่าจะจัดห้องเรียนอย่างไร ก็จะเป็นการส่งเสริมให้เด็กมีความคิดสร้างสรรค์ขึ้น

8) จัดทำและใช้วัสดุอุปกรณ์การสอนให้เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่นนั้นมา ซึ่งเป็นการช่วยเหลือครูอีกส่วนหนึ่งด้วย

9) เพื่อให้การเรียนรู้มีความหมายต่อเด็กมากขึ้น นอกจากจะจัดกิจกรรมและอุปกรณ์การสอนให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นแล้ว ครูอาจจะทำแบบฝึกหัดเพิ่มเติม หนังสืออ่านเพิ่มเติม สอดคล้องกับปัญหาความต้องการของท้องถิ่นใช้ประกอบการสอนด้วย

10) ประการสำคัญที่สุดคือ ครูควรจะต้องรับทราบว่าการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร หรือการเปลี่ยนหนังสือเรียนจะไร้ความหมาย ถ้าครูไม่เปลี่ยนวิธีสอนให้เหมาะสมกับนักเรียนกับสภาพท้องถิ่น ลักษณะเนื้อหาและจุดประสงค์ของการเรียนรู้

ตามหลักสูตรใหม่ การปรับปรุงการสอนของครูที่มีความสำคัญเหนือกว่าการปรับปรุงหลักสูตร และหนังสือเรียน ดังนั้นครูจึงต้องเปลี่ยนแปลงปรับปรุงวิธีสอนของตนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้ว

ในการประเมินผลการใช้หลักสูตร กรมวิชาการ (2534 : 83-84) ได้กล่าวว่า การที่โรงเรียนจะจัดการศึกษาให้ผู้เรียนบรรลุตามจุดหมายของหลักสูตรได้นั้นคงจะต้องบริหารงานอย่างเป็นระบบ มีการประเมินผลการใช้หลักสูตร และนำผลการประเมินไปใช้ปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา โดยอาจจะดำเนินการดังนี้

- 1) กำหนดให้การประเมินผลการใช้หลักสูตรเป็นกิจกรรมของทุกฝ่ายและทุกงาน
 - 2) สร้างความเข้าใจการประเมินผลการใช้หลักสูตรด้วยตนเองให้เกิดขึ้นกับคณะครูในโรงเรียน
 - 3) มอบหมายงานการประเมินผลแต่ละด้าน ให้ผู้ปฏิบัติงานดำเนินการประเมินตามระยะเวลาที่กำหนด
 - 4) ดำเนินการประเมิน
 - 5) สรุปผลการประเมินของผู้ปฏิบัติงาน
 - 6) นำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนางานของโรงเรียน
- องค์ประกอบที่สำคัญซึ่งโรงเรียนควรจัดประเมินผลการใช้หลักสูตรของโรงเรียนมี 4 ประการคือ

- 1) การเตรียมความพร้อม ก่อนการใช้หลักสูตร โรงเรียนได้มีการเตรียมความพร้อมในเรื่องต่าง ๆ ดังนั้นโรงเรียนจึงควรมีการประเมินผลในเรื่องการประชาสัมพันธ์หลักสูตร การประสานงานกับหน่วยงานภายนอก การเตรียมบุคลากร การจัดระบบบริหารงาน การจัดข้อมูลพื้นฐาน การจัดสื่อวัสดุ อุปกรณ์และเอกสารที่เกี่ยวข้อง ความมั่นใจของคณะครู ผู้บริหารในสภาพความพร้อมของโรงเรียนต่อการใช้หลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ

2) การบริหารหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้จะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวขึ้นอยู่กับการบริหารหลักสูตรด้วย โรงเรียนจะต้องบริหารหลักสูตรอย่างเป็นระบบ เริ่มตั้งแต่การวางแผนทั่วไป การจัดทำแผนงานด้านวิชาการ การดำเนินงานตามแผน การประเมินผล การดำเนินงาน ดังนั้นโรงเรียนจึงต้องมีการประเมินผลในเรื่องดังกล่าว

3) การเรียนการสอน เป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งของการนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งผู้สอนจะต้องให้ความสำคัญและมีการประเมินผลในเรื่องต่อไปนี้ การจัดและพัฒนาการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับจุดหมายของหลักสูตร การสอนเน้นกระบวนการ การสอนเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การสอนเน้นกระบวนการกลุ่ม การสอนซ่อมเสริมเพื่อพัฒนาผู้เรียน

4) ผลการเรียนรู้ในกลุ่มประสบการณ์ด้านต่าง ๆ ของผู้เรียนเป็นข้อมูลอีกด้านหนึ่ง ซึ่งจะใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียน

ในการนำผลการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนาการจัดการศึกษา โรงเรียนจะต้องมีการวางแผน และให้บุคลากรทุกคนในโรงเรียนได้มีส่วนร่วมในงานดังกล่าว มีการมอบหมายให้ชัดเจนว่าใครจะรับผิดชอบในส่วนใด และเมื่อทำไปได้ช่วงระยะเวลาหนึ่งก็จะต้องมีการติดตามประเมินผลดังกล่าวข้างต้นนี้ คือการประเมินผลตนเอง

งานการเรียนการสอน

การที่จะส่งเสริมให้เด็กเจริญเติบโตและมีความอง่างามทางกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญานั้น ก็ขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพการเรียนการสอน ซึ่งครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่สุดในการจัดการเรียนการสอน

กู๊ด (Good, 1973 : 332, 588) ได้ให้ความหมายของการเรียน

การสอนไว้ว่า การเรียน หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตอบสนองหรือพฤติกรรม การสอน หมายถึง กิจกรรมการสั่งสอนนักเรียนในสถานบันการศึกษา สำหรับทองทิพย์ วรรณพัฒน์ และคณะ (2522 : 62-63) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การเรียน คือ การเปลี่ยนแปลงปรับปรุงพฤติกรรมเพื่อให้ผู้เรียนมีความเจริญงอกงามสูงสุดโดยผ่านประสบการณ์ และการเรียน คือสิ่งที่บุคคลกระทำในขณะที่เข้าเรียน การสอน หมายถึงการแนะแนวทางเด็กโดยใช้วิธีต่าง ๆ ให้แก่เด็ก เพื่อให้เด็ก งอกงามและพัฒนาไปในทางที่พึงประสงค์ตามความมุ่งหมายของการศึกษา

สมน อมรวิวัฒน์ และทีศนา เขมมณี (อ้างถึงใน อัจฉริย พรายแย้มแย้ม, 2531 : 18) ได้กล่าวว่า การเรียนการสอน เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นจากการ ปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างครูกับนักเรียนในทุกชั้นตอน ไม่ว่าจะเป็น การวางแผนการดำเนินกิจกรรมและการสรุปทบทวน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับ นักเรียนนี้มีได้หมายเฉพาะการกระทำต่อกันและร่วมกันเท่านั้น หากยังหมายถึง ความรู้สึก ความคิด การใช้ปัญญา และการเอื้ออำนวยต่อสภาพการเรียนรู้ของครู กับนักเรียน และนักเรียนกับนักเรียนด้วย กระบวนการเรียนการสอน เป็นตัวเชื่อม ระหว่างตัวบ่อนกับผลผลิต ทำให้เนื้อหาสาระของหลักสูตรบังเกิดเป็นคุณภาพอัน พึงประสงค์ในตัวนักเรียน กระบวนการเรียนการสอนจึงเป็นหัวใจของระบบการ สอนทั้งระบบ

ความหมายของการเรียนการสอนดังกล่าวสรุปได้ว่า การเรียน หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเพื่อให้ผู้เรียนมีความเจริญงอกงาม ทั้งทาง ร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา มีความรู้จักรับผิดชอบชั่วดี สามารถปรับตัว เข้ากับสิ่งแวดล้อม และสังคมปัจจุบันได้อย่างมีความสุข การสอน หมายถึง กระบวนการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริม หรืออำนวยให้บุคคลได้เจริญงอกงามขึ้นทั้ง ทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ทั้งนี้เพื่อปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม และสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสมตามควรแก่วัย

การสอน เป็นส่วนที่สำคัญอย่างยิ่งส่วนหนึ่งของระบบการศึกษาเป็น

กระบวนการให้การศึกษา ซึ่งผู้สอนจัดให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้โดยสะดวก ซึ่ง สุทิน เนียมพลับ (2525 : 76) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการสอนไว้ว่า

- 1) ได้รับความรู้และมีความเข้าใจในบทเรียนในวิชาการที่ครูสอน
- 2) มีทักษะ (Skill) และความชำนาญในวิชาการที่เรียนรู้นั้น
- 3) มีทัศนคติ (Attitude) ที่ดีต่อสิ่งที่เรียนรู้นั้น
- 4) มีความสามารถ นำสิ่งต่าง ๆ ไปใช้ได้
- 5) สามารถนำความรู้ไปแก้ไขปัญหาชีวิตประจำวันได้
- 6) สามารถนำความรู้ไปศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมต่อไปได้

นอกจากนี้การสอนยังเป็นการนำเอาความรู้ความคิดมาให้ผู้เรียนทราบ ทำให้ผู้เรียนเกิดเจตคติ ค่านิยม ที่จะยึดถือเป็นแบบอย่าง ลักษณะการสอนของครูโดยทั่ว ๆ ไป ซึ่งได้รับการดัดแปลงจากแนวคิดทางการศึกษา และหลักจิตวิทยาแห่งการเรียนรู้ สุทิน เนียมพลับ (2525 : 78-79) ได้สรุปหลักการสอนโดยทั่ว ๆ ไปไว้ดังนี้

- 1) สอนให้เด็กเรียนรู้โดยผ่านประสบการณ์ตรง
- 2) สอนโดยคำนึงถึงธรรมชาติของเด็กในวัยต่าง ๆ และคำนึงถึงความแตกต่างของแต่ละบุคคล (Individual Differences)
- 3) ดัดแปลงการสอนให้เหมาะสมกับความเจริญงอกงามของเด็ก เปิดโอกาสให้เจริญงอกงามโดยเต็มที่
- 4) สอนให้เด็กได้รับความรู้ ทักษะ ทัศนคติ กิจนิสัย และมีความประพฤติดี
- 5) สอนให้เด็กเกิดความสนใจ เกิดความพอใจ และมีความตั้งใจ
- 6) สอนให้รู้จักมุ่งหมายของการเรียน และการนำไปใช้แก้ปัญหาต่าง ๆ ได้
- 7) สอนให้เด็กมีส่วนร่วมในการเรียน การแสดงความคิดเห็น การแก้ไขปัญหา และการร่วมรับผิดชอบ

- 8) สอนโดยมีการเตรียมการสอนอย่างดี
- 9) สอนโดยใช้อุปกรณ์และเครื่องช่วยในการสอน โดยเฉพาะอุปกรณ์

ทางโสตทัศนวัสดุ (Audio-Visual Materials)

- 10) สอนโดยเริ่มต้นและกำหนดขึ้นจากปัญหา
- 11) สอนโดยวิธีแนะและยั่วผู้ให้เด็กใช้ความสังเกต พิจารณาและ

หาเหตุผล

- 12) สอนจากสิ่งที่ย้ายไปหาสิ่งที่ยาก
- 13) สอนจากสิ่งที่เป็นรูปธรรมไปหานามธรรม
- 14) สอนให้ได้เห็นจริงเห็นจัง และเข้าใจบทเรียนอย่างแจ่มแจ้ง
- 15) สอนโดยแบ่งกลุ่มนักเรียน (grouping) ตามความสามารถ

และความสนใจ

- 16) สอนตามหลักการและวิธีการทางวิทยาศาสตร์ (The Scientific Method)
- 17) สอนตามระเบียบแห่งกฎการเรียนรู้ของเด็ก
- 18) สอนให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Creative Thinking)
- 19) สอนโดยให้รู้จักวัดและประเมินผลด้วยตนเอง

เมื่อครูได้ทราบหลักการสอนโดยทั่ว ๆ ไปแล้ว การที่ครูจะจัดการเรียนการสอนให้ได้ผลดีนั้น ครูควรจะศึกษาการสอนลักษณะต่าง ๆ เพื่อนำมาพิจารณาวางแผนกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งการสอนที่ดีควรมีลักษณะดังนี้

- 1) มีการส่งเสริมนักเรียนให้เรียนด้วยการกระทำ
- 2) มีการส่งเสริมนักเรียนให้เรียนด้วยการทำงานเป็นกลุ่ม
- 3) มีการตอบสนองความต้องการของนักเรียน
- 4) มีการสอนให้สัมพันธ์ระหว่างวิชาที่เรียนและกับวิชาอื่น ๆ ในหลักสูตร
- 5) มีการใช้สื่อการสอน
- 6) มีกิจกรรมให้นักเรียนทำหลายอย่าง

- 7) มีการส่งเสริมความคิดริเริ่ม และความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน
- 8) มีการส่งเสริมให้นักเรียนได้ใช้ความคิดอยู่เสมอ
- 9) มีการใช้การจูงใจ
- 10) มีการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามแบบประชาธิปไตย
- 11) มีการเร้าความสนใจก่อนลงมือทำการสอนเสมอ
- 12) มีการประเมินผลอยู่ตลอดเวลา (สุพิน บุญชูวงศ์, 2531 :

10-11)

นอกจากลักษณะการสอนที่ดีของครูแล้ว พฤติกรรมของครูในชั้นเรียนก็ยังเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในการเรียนการสอน และส่งผลถึงคุณภาพการศึกษาโดยตรง พร้อมกันนี้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2533 : 96) ได้ให้แนวดำเนินการไว้ดังนี้

- 1) ครูต้องมีความเชื่อมั่นว่านักเรียนทุกคนเรียนรู้ได้ ถ้าครูจัดประสบการณ์อย่างเหมาะสม
 - 2) วิเคราะห์จุดที่จะพัฒนาของนักเรียน โดยการเปรียบเทียบความสามารถที่ควรจะเป็น และความสามารถที่เป็นอยู่ เพื่อกำหนดความสามารถที่จะพัฒนาของเด็กทั้งชั้นและรายบุคคล
 - 3) แสวงหา คัดเลือก วิธีการพัฒนาที่เหมาะสม สอดคล้องกับความสามารถที่จะพัฒนา
 - 4) ลงมือปฏิบัติการสอนด้วยกลวิธีหลากหลาย ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงมากกว่าฟังและอ่านเพียงอย่างเดียว
 - 5) ตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียนเป็นระยะ ๆ เพื่อหาทางเร่งและปรับปรุงความก้าวหน้าของนักเรียน
 - 6) นำผลงานของนักเรียนไปเสนอในที่ประชุมต่าง ๆ อย่างภาคภูมิใจ
- จากลักษณะการดำเนินการเรียนการสอนดังกล่าวจะพบว่า ยุทธศาสตร์สำคัญในการปฏิบัติงานของครูก็คือ ค้นหาข้อบกพร่องของนักเรียน หาวิธีใหม่ ๆ ในการพัฒนา และใช้วิธีการนั้น ๆ จนเกิดผลดี

สำหรับการประเมินผลการสอนนับว่ามีความสำคัญมากสำหรับตัวผู้สอน ซึ่ง สันต์ ชรรณบำรุง (2526 : 136-137) ได้กล่าวไว้ว่า การประเมินผล การสอนเปรียบเสมือนกระจกเงาส่องให้รู้ว่า การดำเนินการสอนของตนนั้นมีส่วนดี ส่วนที่ได้ผลไว้และปรับปรุงให้ดีขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็จะได้พยายามแก้ไข ปรับปรุง ส่วนที่บกพร่องให้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้ผลที่ได้รับก็คือ การสอนอย่างมีประสิทธิภาพของ ตัวผู้สอนเอง ซึ่งก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ ความสำเร็จและความก้าวหน้าใน วิชาชีพและเหนือสิ่งอื่นใด ทำให้การเรียนการสอนมีคุณค่าและประโยชน์อย่างแท้จริง แก่ผู้เรียน

การประเมินผลการสอนมีความจำเป็นและความสำคัญทั้งแก่ผู้สอนที่มี ความมั่นใจในตนเองว่าสอนดีแล้ว และผู้สอนที่ขาดความมั่นใจ เพราะผู้เรียนนั้น เปลี่ยนไปเสมอทั้งตามสภาพแวดล้อมและสังคม วิธีการที่สอนดีสำหรับผู้เรียนรุ่นหนึ่ง อาจไม่เหมาะสมกับผู้เรียนรุ่นต่อไป ดังนั้นการประเมินผลการสอนจึงจะช่วยให้ ผู้สอนที่มีความมั่นใจในตนเองได้มีโอกาสตรวจสอบระดับประสิทธิภาพการสอนของ ตนเอง และได้ข้อมูลที่จะมาปรับปรุงรักษาระดับการสอนของตนให้อยู่ในระดับดี อยู่เสมอ สำหรับผู้สอนที่ขาดความมั่นใจ การประเมินผลการสอนมีความสำคัญและ มีความหมายมาก เพราะจะช่วยให้ได้ข้อมูลซึ่งบางส่วนอาจช่วยให้เกิดความมั่นใจ มากขึ้น เพราะเป็นไปไม่ได้ที่จะไม่มีส่วนดีเสียเลยในการสอน ข้อมูลเกี่ยวกับ ข้อบกพร่องก็จะช่วยให้ตัวผู้สอนแก้ไขตนเอง และสามารถพัฒนาตนเองให้ก้าวไปสู่ ความมั่นใจ ในวิธีการสอนของตนเองต่อไป

จากอดีตถึงปัจจุบัน จะเห็นได้ว่า งานเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน ยังเป็นงานที่สำคัญยิ่ง เป็นหัวใจของการทำงานของครู ซึ่งครูผู้สอนสามารถเลือกสรร วิธีการ หาแนวทางให้ผู้เรียนบรรลุผลของการเรียนรู้ที่กำหนดได้ในเวลาอันรวดเร็ว สามารถประเมินผลการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ได้อย่างถูกต้อง และนำข้อมูลของการ ประเมินผลนั้น มาใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงการเรียนการสอนให้ได้ผลดียิ่งขึ้น

งานวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน

วัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน หมายถึง วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่นำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนในโรงเรียน เพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร แบ่งได้หลายประเภทดังนี้ (กรมวิชาการ, 2525 : 8-10)

- 1) คู่มือและแผนการสอน เช่น คู่มือการใช้หลักสูตร คู่มือหนังสือเรียน คู่มือการประเมินผล คู่มือการปฏิบัติกิจกรรมสร้างนิสัย คู่มือการสอน และแผนการสอน
- 2) หนังสือสำหรับนักเรียน ได้แก่ หนังสือเรียน หนังสือแบบฝึกหัด หนังสืออ่านเพิ่มเติม หนังสือส่งเสริมการอ่าน และหนังสืออ้างอิง
- 3) สื่อการเรียนต่าง ๆ ได้แก่ เครื่องมือ เครื่องใช้ อุปกรณ์ประจำโรงเรียน เครื่องช่วยสอน อุปกรณ์โสตทัศนวัสดุ และวัสดุสิ้นเปลือง

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2531 : 14-16)

ได้กล่าวถึงคุณค่าและศักยภาพของสื่อที่มีต่อการเรียนรู้ไว้ดังต่อไปนี้คือ

1. ช่วยให้นักเรียนเข้าใจเรื่องราวที่ครูสอนได้ง่ายและรวดเร็ว แม้จะเป็นเรื่องของนามธรรมก็สามารถใช้สื่อแสดงให้เห็นเป็นรูปธรรมช่วยสร้างความเข้าใจได้ดีขึ้น
- 2) ช่วยกระตุ้นความสนใจของนักเรียนที่จะศึกษาบทเรียนต่าง ๆ มากขึ้น ทำให้อยากทำกิจกรรมด้วยตนเองต่อไป
- 3) ช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง ได้สัมผัส รับรู้สิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง ได้แก่ปัญหา มีโอกาสแสดงออก เป็นผลให้นักเรียนเกิดความกล้า กล้าพูด กล้าทำ รู้จักคิดอย่างมีหลักเกณฑ์ และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เกิดประโยชน์ที่สามารถนำไปเชื่อมประสานกับความรู้และประสบการณ์เดิมได้ดี
- 4) ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความทรงจำอย่างถาวร สืบเนื่องมาจากได้เรียนรู้จากประสบการณ์หลายมิติ มิใช่เพียงฟังคำบอก หรืองานจากตำราแล้ว

นี้ภาพนำความเข้าใจตามคำและตัวหนังสือเหล่านั้นเพียงมิตเดียว วิธีดังกล่าวจะทำให้เกิดความทรงจำเพียงช่วงระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น

ในการนำวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนมาใช้ ครูจะต้องคำนึงถึงลักษณะของสื่อการสอนที่ดีว่า ควรมีลักษณะดังนี้ (วีระ ตันตระกูล และปรีชา นิพนธ์พิทยา, 2533 : 89)

- 1) เหมาะสมสอดคล้องกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้
- 2) เหมาะสมกับวัยและความสามารถของผู้เรียน
- 3) ให้ความรู้แก่ผู้เรียนเป็นขั้นตอนจากง่ายไปหายาก
- 4) ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้เร็วและประหยัดเวลา
- 5) ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการผลิต การใช้และการประเมินสื่อ
- 6) ได้รับความสนใจของผู้เรียน และผู้เรียนตอบสนองได้ทันที
- 7) ส่งเสริมเจตคติที่ดีต่อเนื้อหาที่สอน
- 8) มีความประณีต ขนาดเหมาะสม รูปร่างและสิ่งเร้าความสนใจ

และมีความชัดเจน

- 9) ใช้คุ้มค่า คุ้มเวลา และแรงงาน
- 10) สื่อที่ดีควรผ่านการทดลองใช้และแก้ไขปรับปรุงก่อนนำไปใช้จริง

พร้อมกันนี้ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2531 : 29) ก็ได้กล่าวถึงการใช้สื่อการเรียนการสอนว่า เป็นกิจกรรมส่วนหนึ่งในกระบวนการเรียนการสอนและขึ้นอยู่กับความจำเป็นและเพื่อประโยชน์หลายประการด้วยกัน เนื่องจากสื่อการเรียนการสอนมีหลายประเภท และแต่ละประเภทก็มีคุณสมบัติ ประโยชน์ และความเหมาะสมต่อแต่ละหน่วยการเรียนแตกต่างกันออกไป ดังนั้น เพื่อให้การใช้สื่อการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและได้ผลสูงสุด ครูควรปฏิบัติตามขั้นตอนของการใช้สื่อการเรียนการสอนทั้ง 4 ขั้นตอนนี้คือ

ขั้นที่ 1 การเลือกใช้สื่อการเรียนการสอน

ขั้นที่ 2 การเตรียมการใช้สื่อการเรียนการสอน

ขั้นที่ 3 การใช้สื่อการเรียนการสอน

ขั้นที่ 4 การติดตามผลการใช้สื่อการเรียนการสอน

ภุขงค์ อังคปริษาเศรษฐ์ และกิตติ จรรย์ยานนท์ (2532 : 110)

ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายในการใช้สื่อการเรียนการสอนไว้ดังนี้

- 1) สร้างรากฐานที่เป็นรูปธรรมขั้นในแนวความคิดของผู้เรียน และได้รับประสบการณ์ตรงมากขึ้น
- 2) สร้างความสนใจ และเป็นแรงจูงใจในการเรียนรู้ของนักเรียนมากขึ้น
- 3) ให้ผู้เรียนจดจำสิ่งที่เรียนได้เป็นเวลานาน
- 4) นำสิ่งที่เป็นจริงจากแหล่งต่าง ๆ ในโลกมาสู่ห้องเรียนได้มากขึ้น
- 5) สร้างรากฐานที่ดีแก่ความคิดของผู้เรียน
- 6) เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนได้แจ่มแจ้งขึ้น
- 7) เสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อบทเรียน
- 8) เป็นเครื่องมือสำหรับบททวนสรุป และทำให้เนื้อหาวิชาสัมพันธ์กัน
- 9) เสริมสร้างกิจกรรมที่แปลกออกไป และให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในบทเรียนที่กำลังเรียนอยู่
- 10) ช่วยให้ผู้เรียนเรียนได้เร็วขึ้น

การเก็บรักษาสื่อการเรียนการสอน คือ เป็นกิจกรรมที่สำคัญกิจกรรมหนึ่งที่ละเลยไม่ได้ ทั้งนี้เพราะการเก็บรักษาสื่อการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ มีระเบียบแบบแผนที่เหมาะสม จะอำนวยความสะดวกดังต่อไปนี้คือ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2531 : 36-37)

- 1) สื่อการเรียนการสอนจะมีอายุการใช้งานที่ยาวนาน คู่มีค่ากับการลงทุนลงแรงผลิตหรือจัดซื้อจัดหา
- 2) ช่วยให้ผู้สะดวก รวดเร็วในการนำออกมาใช้ ไม่ต้องเสียเวลาดันหาค้นหา

3) ช่วยให้ติดตามตรวจสอบตราได้ตลอดเวลาว่า สื่อการเรียนการสอน
รายการนั้น ๆ ยังอยู่หรือไม่ และยังมีสภาพที่ยังใช้การได้ดีเพียงไร

4) ช่วยให้สถานที่เก็บรักษาสื่อ มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยเจริญตา
เจริญใจแก่ผู้มาติดต่อหรือใช้บริการ

วิธีการจัดเก็บสื่อการเรียนการสอนโดยทั่วไปนั้น ต้องคำนึงถึงชนิด
ลักษณะ ขนาด และปริมาณของสื่อการเรียนการสอนที่มีอยู่ และจะเพิ่มขึ้นในโอกาส
ต่อไป ซึ่งจะช่วยให้สามารถจัดเตรียมสถานที่เก็บ เตรียมตู้ หิ้ง หรือลิ้นชักที่เหมาะสม
แก่การเก็บรักษาได้เป็นอย่างดี

การประเมินผลสื่อการเรียนการสอน ศิริพงษ์ พยอมแย้ม (2533 :
106-107) ได้ให้ข้อสรุปไว้ว่า การประเมินผลสื่อจะเป็นการพิจารณาคุณค่าของ
สื่อการเรียนการสอน ซึ่งผ่านการใช้กับผู้เรียนมาแล้วว่าสื่อ นั้น ๆ มีคุณค่าต่อการ
เรียนการสอนมากน้อยเพียงไร และสามารถวิเคราะห์ปรับปรุงให้สื่อ นั้น ๆ มี
ประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นได้หรือไม่เพียงไร การประเมินผลสื่อการเรียนการสอนจะต้อง
พิจารณาใน 2 ลักษณะ ได้แก่

1) การประเมินคุณลักษณะของสื่อ ได้แก่ ด้านคุณภาพของตัวสื่อ นั้น
โดยตรง ว่าในทัศนะของผู้ใช้ ได้แก่ ผู้สอนและผู้เรียนมีความคิดเห็นต่อสื่อ นั้นอย่างไร
ในด้านต่าง ๆ เช่น ความถูกต้องด้านเนื้อหาของสื่อ ด้านคุณภาพทางเทคนิคของสื่อ
 เป็นต้น

2) การประเมินประสิทธิผลการเรียนรู้ที่ได้จากการใช้สื่อ นอกจากจะ
พิจารณาถึงความเหมาะสมด้านคุณลักษณะของสื่อแล้ว ผู้สร้างสื่อยังต้องพิจารณาถึง
ประสิทธิผลการเรียนรู้จากการใช้สื่อที่มีต่อผู้เรียนอีกด้วย เพราะเป้าหมายหลัก
ของการใช้สื่อก็เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์ของการเรียนการสอน การหา
ประสิทธิภาพของสื่อจะช่วยให้ผู้ใช้สื่อบังเกิดความมั่นใจต่อการใช้สื่อ นั้น ๆ ว่าจะ
เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนอย่างแท้จริง

งานวัดผลและประเมินผล

การวัดผลและประเมินผลเป็นกิจกรรมสำคัญอย่างหนึ่งเพื่อค้นและพัฒนาสมรรถภาพมนุษย์ ทำให้เด็กเรียนดีขึ้น ครูสอนเก่งขึ้น และให้การตัดสินใจที่เที่ยงตรงแน่นอน และยุติธรรมมากขึ้น (ชวาล แพรัตกุล, 2518 : 4) พร้อมกันนี้ อนันต์ ศรีโสภะ (2525 : 2) ได้ให้ความหมายของคำที่เกี่ยวข้องและจำเป็นต่อทราบในการวัดผลและประเมินผลทางการศึกษาไว้ดังนี้

- 1) การวัด (Measurement) หมายถึง การกำหนดตัวเลขหรือสัญลักษณ์เข้ากับวัตถุ สิ่งของ เหตุการณ์ หรือพฤติกรรมที่เป็นไปตามกฎ
- 2) การทดสอบ (Testing) เป็นการเสนอคำถามที่เป็นมาตรฐานชุดหนึ่งให้นักเรียนตอบ แล้วก็ทำการวัดคำตอบที่นักเรียนทำได้และทำไม่ได้
- 3) การประเมินผล (Evaluation) เป็นกรรมวิธีของการวางแผน การเก็บรวบรวมข้อมูล และการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจในทางเลือกต่าง ๆ โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ การประเมินผลจำเป็นต้องอาศัยการทดสอบและการวัด

จ่านง พรายแย้มแแบ (2533 : 5) ได้กล่าวสรุปไว้ว่า การทดสอบ หมายถึง การกำหนดหรือหาปริมาณแทนพฤติกรรมหรือสมรรถภาพของบุคคลโดยใช้แบบทดสอบเป็นเครื่องมือ การวัดผล หมายถึง กระบวนการในการกำหนดหรือหาปริมาณแทนคุณลักษณะของสิ่งหนึ่งสิ่งใดหรือแทนพฤติกรรม หรือสมรรถภาพของบุคคลโดยใช้เครื่องมือช่วยในการวัดและผลของการวัดจะออกมาเป็นตัวเลข หรือคะแนนว่ามีจำนวนหรือปริมาณเท่าใด การประเมินผล หมายถึง กระบวนการในการตัดสินใจ หรือวินิจฉัยเพื่อตีราคาหรือสรุปคุณลักษณะของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือพฤติกรรมของคนใดคนหนึ่งอย่างมีหลักเกณฑ์ โดยอาศัยข้อมูลหรือรายละเอียดจากการสังเกต การตรวจผลงาน การสัมภาษณ์หรือการทดสอบ ประกอบการพิจารณา และในการประเมินผลแต่ละครั้งจะต้องประกอบด้วยสิ่งต่อไปนี้คือ ผลของการวัด เกณฑ์การพิจารณาและการตัดสินใจ

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า การวัด หมายถึง การกำหนดตัวเลขให้แก่สิ่งของ วัตถุ หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างมีกฎเกณฑ์ การทดสอบ หมายถึง กระบวนการอัน มีระบบที่ใช้กำหนดหรือหาปริมาณของคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยใช้แบบทดสอบ เป็นเครื่องมือ การประเมินผล หมายถึง การพิจารณาตัดสิน หรือวินิจฉัยเพื่อทราบ เกี่ยวกับคุณภาพ คุณลักษณะ หรือพฤติกรรมอย่างมีหลักเกณฑ์โดยอาศัยข้อมูลหรือ รายละเอียด

ในการวัดผลจุดมุ่งหมายที่สำคัญนั้นต้องการจะตรวจสอบทั้งการสอนของ ครูและการเรียนรู้ของนักเรียนทั้ง 3 ด้านคือ ด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้าน ทักษะพิสัย ซึ่ง สมพร สุทัศน์ย์ (2525 : 107-108) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมาย ในการวัดผลและประเมินผลไว้ดังนี้

- 1) ช่วยให้ทราบว่าการเรียนการสอนตรงกับจุดมุ่งหมายเพียงใด
- 2) ช่วยให้ทราบความเจริญงอกงามและพัฒนาการของเด็ก
- 3) ช่วยให้ทราบข้อบกพร่องของการเรียนการสอนตลอดจนจัด

สภาพแวดล้อมในการเรียนการสอน

- 4) เพื่อทราบความก้าวหน้าทางด้านการเรียนของเด็ก
- 5) เป็นการกระตุ้นให้เด็กมีความกระตือรือร้นในการเรียน
- 6) ช่วยให้ผู้ปกครองทราบผลการเรียนของเด็ก
- 7) เพื่อค้นหาลักษณะพิเศษของเด็ก
- 8) เพื่อวินิจฉัยตีค่าความสามารถของเด็ก
- 9) เพื่อแก้ไขปรับปรุงการเรียนการสอน

นอกจากนี้ สมพร สุทัศน์ย์ (2525 : 113) ยังได้กล่าวถึงเครื่องมือ ต่าง ๆ ที่นิยมใช้วัดผลในโรงเรียนประถมศึกษา มีดังนี้

- 1) การสังเกต
- 2) การสัมภาษณ์
- 3) การตรวจสอบการปฏิบัติงาน

- 4) การตรวจผลงาน
- 5) การสอบข้อเขียน
- 6) การวัดผลด้วยตนเอง

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534 : 62) ได้อธิบายไว้ว่า การวัดและประเมินผลการเรียนเป็นกระบวนการหนึ่งของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบความสามารถของผู้เรียน และเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของการดำเนินการตามแนวทางของหลักสูตร ซึ่งผู้บริหารและครูมีหน้าที่โดยตรงที่จะต้องทำการทดสอบตามลักษณะของการจัดประสบการณ์ และเนื้อหาวิชาอย่างต่อเนื่องเป็นระยะ ๆ แล้วนำผลไปพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ทั้งนี้จะต้องเป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินผลการเรียน

การประเมินผลการเรียนนั้นยึดหลักการเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนและพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้ประเมินผลจึงต้องเป็นผู้สอนที่อยู่ใกล้ชิดกับนักเรียน รู้จักและเข้าใจนักเรียนในด้านต่าง ๆ ระเบียบประเมินผลซึ่งเคยกระจายอำนาจให้โรงเรียนมีหน้าที่วัดผลและประเมินผลการเรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 นั้น บัดนี้ได้กระจายอำนาจให้โรงเรียนมีหน้าที่ประเมินตัดสิน และอนุมัติผลการเรียนทุกชั้น

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และคณะ (2526 : 366) ได้กล่าวไว้ว่า การประเมินผลในโรงเรียนประถมศึกษาควรทำเป็น 3 ขั้นตอนคือ

- 1) การประเมินผลก่อนเรียน เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบดูว่าผู้เรียนมีความพร้อมและความรู้พื้นฐานเพียงพอที่จะเรียนรายวิชานั้นหรือไม่ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการจัดกลุ่มช่วยเหลือด้วยการสอนเพิ่มเติม หรือจัดโครงการเรียนให้เป็นพิเศษก่อนลงมือสอน การประเมินผลก่อนเรียนนี้สามารถจัดทำได้โดยดูจากผลการเรียนเดิม หรือนำข้อสอบที่ครูสร้างขึ้นจากการวิเคราะห์ความรู้พื้นฐานที่จำเป็นต้องใช้ก่อนเรียนมาจัดสอนในตอนเปิดภาคเรียน แล้ววิเคราะห์ดูว่านักเรียนคนใดขาดความรู้พื้นฐานทางด้านใด ครูจะได้ทำการช่วยเหลือได้ตรงจุด

2) การประเมินผลระหว่างเรียน เป็นการประเมินผลย่อย เพื่อตรวจวัดดูว่านักเรียนมีความสามารถผ่านเกณฑ์ตามที่กำหนดไว้ในแต่ละจุดประสงค์หรือไม่ ดังนั้นในการประเมินผลย่อยนี้เมื่อครูสอนไปจุดประสงค์หนึ่ง ครูก็ทำการประเมินผลครั้งหนึ่ง และครูต้องบันทึกผลการประเมินแต่ละครั้งไว้ เมื่อสิ้นภาคเรียนและรวมทั้งปีก็จะรู้ว่านักเรียนผ่านมากี่จุดประสงค์และคิดเป็นร้อยละเท่าไร ถ้านักเรียนคนใดมีข้อบกพร่องไม่สามารถผ่านเกณฑ์ตามที่ครูกำหนดไว้ก็จะต้องสอนซ่อมเสริมให้อีก การสอนซ่อมเสริมนี้อาจทำได้โดยการให้งานเพิ่ม หรือครูอาจจะสอนเพิ่มเติมให้เป็นรายบุคคล การประเมินผลย่อยระหว่างเรียนจึงเป็นการประเมินผลเพื่อ "ค้นและพัฒนาสมรรถภาพของผู้เรียน"

3) การประเมินผลหลังเรียน เป็นการประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียนนักเรียนว่าหลังจากที่เรียนรายวิชานั้น ๆ ไปแล้ว นักเรียนแต่ละคนมีความสามารถระดับใด ควรจะให้ระดับคะแนนเท่าใด การประเมินผลหลังเรียนจะทำให้เมื่อสิ้นสุดการสอนรายวิชานั้น หรือเมื่อสิ้นสุดภาคเรียน แบบทดสอบที่ใช้ในการประเมินผลหลังเรียน จะต้องถามวัดครอบคลุมเนื้อหาและจุดประสงค์ที่ครูสอนมา ตั้งแต่ต้นจนจบรายวิชา

ขั้นตอนการประเมินผลดังกล่าวสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534 : 62-64) ซึ่งได้ให้แนวปฏิบัติไว้ว่า โรงเรียนจะต้องดูแล ควบคุมให้การวัดผลและการประเมินผลได้เป็นไปตามระเบียบการประเมินผลการเรียน ดังนี้

- 1) จัดให้มีการประเมินผลก่อนเรียน
- 2) การประเมินผลระหว่างภาค ถ้านักเรียนคนใดไม่มีความรู้ความสามารถตามจุดประสงค์ ต้องจัดให้มีการสอนซ่อมเสริม
- 3) การประเมินผลปลายภาค ให้เลือกประเมินผลเฉพาะจุดประสงค์ที่สำคัญ โดยให้ครอบคลุมทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย ทักษะพิสัย และด้านกระบวนการ

วิธีการประเมินผลการเรียน

1) เน้นให้ผู้สอนได้ประเมินผลการเรียนเป็นกระบวนการ ซึ่งระเบียบที่กำหนดไว้ให้แก่นักเรียนทราบจุดประสงค์การเรียนรู้ วิธีการประเมินผล เกณฑ์การผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้ และเกณฑ์การผ่านกลุ่มประสบการณ์

2) เนื่องจากหลักสูตรเน้นการพัฒนาคุณภาพของนักเรียนให้เป็นคนที่มีสมรรถนะรอบด้านจึงต้องมีการพัฒนาทักษะต่าง ๆ เช่น กระบวนการคิด กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการแสวงหาความรู้ กระบวนการคิดสร้างสรรค์ กระบวนการกลุ่ม ฯลฯ ระเบียบการประเมินจึงได้กำหนดไว้ว่า จุดประสงค์การเรียนรู้จะต้องครอบคลุมพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย ทักษะพิสัย และด้านกระบวนการ

3) ในการประเมินผลก่อนเรียน การประเมินผลระหว่างภาค และการประเมินผลปลายภาคหรือการประเมินผลปลายปี ผู้สอนจะต้องนำผลการประเมินมาพิจารณาว่านักเรียนมีความรู้ความสามารถตามจุดประสงค์หรือไม่ ถ้าพบว่านักเรียนมีความรู้ความสามารถต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ของจุดประสงค์ ให้ผู้สอนวินิจฉัยหาข้อบกพร่องของนักเรียน แล้วสอนซ่อมเสริม โดยจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของนักเรียน

4) การปรับระดับผลการเรียนตามระเบียบที่ปรับปรุงใหม่ ได้กำหนดระดับผลการเรียน "1" หมายถึงผลการเรียนผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำที่กำหนดและเกณฑ์ที่ให้ถือปฏิบัติหมายถึง ร้อยละ 50 ของคะแนนการสอบปลายภาคหรือปลายปี ส่วนช่วงระดับผลการเรียนอื่น ๆ ให้อยู่ในดุลยพินิจของโรงเรียนในการที่จะยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม

สุนันท์ สลโกสม (2525 : 12-13) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการวัดผลและประเมินผลที่มีต่อการเรียนการสอน ครูผู้สอน และนักเรียนไว้ดังนี้

1) ประโยชน์ทางการเรียนการสอน

1.1) ทำให้ได้ทราบปริมาณ หรือขนาดของความเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้

- 1.2) ทำให้ทราบว่า การเรียนรู้ของผู้เรียนยังขาดพฤติกรรม
ด้านไหนเป็นแนวทางทำให้การสอนสมบูรณ์ ครบตามพฤติกรรมที่ได้กำหนดไว้
- 1.3) ชี้ให้ทราบถึงสาเหตุของการขาดการเรียนรู้ เป็นการทำให้
เกิดการเรียนการสอนที่ดีขึ้น
- 1.4) มีผลต่อการเรียนรู้ ในด้านการส่งเสริม และสนับสนุนให้
ผู้เรียนและผู้สอนได้มีความคิดริเริ่ม
- 1.5) ทำให้เกิดกิจกรรมหรือแบบฝึกหัดที่คิดขึ้น เพื่อตรวจสอบ
พฤติกรรมของผู้เรียน จะทำให้เป็นประโยชน์ต่อการสอนและการเรียนรู้ที่ดีและ
เหมาะสม
- 2) ประโยชน์โดยตรงต่อครูผู้สอน
 - 2.1) ทำให้ทราบพื้นฐานเบื้องต้นของนักเรียน
 - 2.2) ทำให้ทราบการบรรลุจุดประสงค์ของนักเรียนแต่ละคน
 - 2.3) ทำให้ทราบถึงเทคนิควิธีการสอนที่เหมาะสม
- 3) ประโยชน์ต่อนักเรียน
 - 3.1) ทำให้นักเรียนเข้าใจจุดประสงค์ของครู
 - 3.2) ทำให้นักเรียนแต่ละคนเข้าใจจุดประสงค์การเรียน
การสอนดีขึ้น
 - 3.3) ช่วยเพิ่มความสนใจในการเรียนของนักเรียน
 - 3.4) สนับสนุนให้นักเรียนมีนิสัยการเรียนที่ดี
 - 3.5) ชี้ข้อดีและข้อบกพร่องในการเรียนของนักเรียน

กล่าวโดยสรุป การวัดผลและประเมินผลการเรียนเป็นกระบวนการ
ต่อเนื่องของการเรียนการสอน เพื่อปรับปรุงการเรียน และเพื่อตัดสินผลการเรียน
โดยมีโรงเรียนทำหน้าที่ประเมินผล ตัดสิน และอนุมัติผลการเรียนทุกชั้น
(กรมวิชาการ, 2534 : 12-13)

งานห้องสมุด

ห้องสมุด เป็นแหล่งวิชาการที่สำคัญในการปฏิบัติตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ.2521 ในการดำเนินงานห้องสมุดนี้โรงเรียนจะต้องจัดหาหนังสือและสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับนักเรียนให้เพียงพอ จัดระบบการเก็บรักษาหนังสือตามหลักการใช้ห้องสมุดจัดบริการห้องสมุดให้สะดวกแก่นักเรียนที่จะใช้ห้องสมุดและส่งเสริมให้นักเรียนมีนิสัยรักการอ่าน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2528 : 29)

การศึกษาในปัจจุบัน มุ่งให้ผู้เรียนได้มีโอกาสค้นคว้าหาความรู้จากที่อื่น ๆ มาประกอบความรู้ที่ได้รับจากการเรียนในชั้น ซึ่งผู้เรียนจะต้องหาความรู้เพิ่มเติม โดยการใช้ห้องสมุดทั้งในและนอกเวลาเรียน ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มขึ้น สำหรับความสำคัญของห้องสมุด ลมูล รัตตากร (2530 : 14-17) ได้ประมวลไว้เป็นข้อ ๆ ดังนี้

- 1) ห้องสมุดเป็นที่รวมแห่งวิทยาการต่าง ๆ ที่ครูผู้สอนและนักเรียนเข้ามาค้นคว้าหาความรู้
- 2) ห้องสมุดเป็นที่ที่ทุกคนจะเลือกอ่านหนังสือ และค้นคว้าหาความรู้ต่าง ๆ ได้โดยอิสระตามความสนใจของแต่ละบุคคล
- 3) ห้องสมุดช่วยให้ผู้ใช้ห้องสมุด พอใจที่จะอ่านหนังสือต่าง ๆ โดยไม่รู้จักจบสิ้น
- 4) ห้องสมุดช่วยให้ผู้ใช้ห้องสมุดมีความรู้ทันสมัยอยู่เสมอ
- 5) ช่วยให้ผู้ใช้ห้องสมุดมีนิสัยรักการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง
- 6) ห้องสมุดช่วยให้รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
- 7) ห้องสมุดจะช่วยให้ผู้ใช้ห้องสมุดรับรู้ในสมบัติสาธารณะ รู้จักใช้และระวังรักษาอย่างถูกต้อง

ในการจัดห้องสมุดโรงเรียน หน่วยศึกษานิเทศ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนราธิวาส (ม.ป.ป. : 1) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการจัดห้องสมุดโรงเรียนไว้เพื่อ

- 1) สนับสนุนส่งเสริมหลักสูตร นโยบายและโครงการของโรงเรียน ได้สำเร็จผลพึงประสงค์โดยสมบูรณ์
- 2) ให้การศึกษาค้นคว้าสำหรับนักเรียนเพื่อความเจริญงอกงามในทางสติปัญญา จิตใจ ด้วยเหตุที่ห้องสมุดเป็นสถานที่ซึ่งมีหนังสือและวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษาและเรื่องอื่น ๆ ซึ่งเลือกมาแล้วเป็นอย่างดีพร้อมบริบูรณ์
- 3) ส่งเสริมและให้การแนะนำในการอ่านให้นักเรียนสามารถและเข้าใจวิธีการหาความสุข ความรื่นรมย์จากการอ่าน ตลอดจนการปลูกฝังความสามารถในการปรับปรุงรสนิยมการอ่านให้ดีขึ้น
- 4) เปิดโอกาสให้นักเรียนได้อ่านหนังสือตามความสนใจ ความต้องการ และความสามารถของตนจากการอ่านและการศึกษาค้นคว้าจากห้องสมุด เพราะในห้องสมุดมีหนังสือหลายประเภท ซึ่งมีทั้งยากและง่ายต่าง ๆ กัน
- 5) เตรียมนักเรียนให้มีประสบการณ์ในการใช้ห้องสมุดเพื่อให้เกิดมีอุปนิสัยในการชอบอ่าน และศึกษาค้นคว้า และเพื่อให้เข้าใจในวิธีการใช้ห้องสมุดประชาชนและห้องสมุดมหาวิทยาลัยเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาและความเจริญก้าวหน้าในด้านอื่น ๆ ในอนาคต
- 6) ให้นักเรียนเกิดทักษะในการใช้หนังสือและสื่อทัศนวัสดุ เพื่อประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้า
- 7) ให้บริการและความสะดวกแก่ครูในการเลือกและใช้หนังสือและวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ในห้องสมุดเพื่อประโยชน์ในการสอน โดยที่ครูและบรรณารักษ์ร่วมปรึกษาหารือประสานงานกัน
- 8) สนับสนุนส่งเสริมและร่วมมือกับครู และผู้บริหารเพื่อความเจริญก้าวหน้าในการดำเนินงานศึกษาในทุกทาง

9) ให้ความร่วมมือกับบรรณารักษ์ห้องสมุดอื่น ๆ ในชุมชนเดียวกันเพื่อช่วยกันคิดปรับปรุงงานห้องสมุดในชุมชนนั้นให้เจริญก้าวหน้าและกว้างขวางยิ่งขึ้น

พร้อมกันนี้ คณะอาจารย์ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง (2521 : 7) ได้กล่าวสรุปถึงวัตถุประสงค์ของห้องสมุดทุกประการว่ามีวัตถุประสงค์ร่วมกันอยู่ 5 ประการด้วยกันคือ

1) เพื่อการศึกษา (Education) คือ เป็นสถานที่สำหรับการศึกษาของทุกคนโดยไม่จำกัด เพศ วัย และพื้นฐานการศึกษาเป็นตลาดความรู้ที่ผู้สนใจสามารถเลือกศึกษาได้ตามพอใจทุกเวลาและทุกโอกาส

2) เพื่อความรู้ (Information) คือ เป็นสถานที่ ๆ จะให้คำตอบปัญหาต่าง ๆ แก่ผู้ที่เฝ้าหาความรู้หรือมีปัญหาข้องใจนานาชนิด

3) เพื่อการค้นคว้าวิจัย (Research) ห้องสมุดเป็นศูนย์กลางของการศึกษาค้นคว้าวิทยการต่าง ๆ ให้ลึกซึ้ง เพื่อให้ผู้ศึกษาเกิดความแตกฉานหรือเพื่อให้วิทยการนั้น ๆ ก้าวหน้าไปอีก

4) เพื่อความจรรโลงใจ (Inspiration) ห้องสมุดเป็นศูนย์กลางที่จะก่อให้เกิดความบันดาลใจในทางสร้างสรรค์อันจะนำไปสู่ความเจริญงอกงามในจิตใจและชีวิต

5) เพื่อสันทนาการ (Recreation) ผู้ที่ได้เคร่งเครียดต่องานหรือการศึกษามา อาจใช้ห้องสมุดเป็นแหล่งที่พักผ่อนใช้คลายความเคร่งเครียด หรือบางคนอาจใช้ห้องสมุดให้เป็นประโยชน์หรือหาความรื่นรมย์ใจในยามว่างก็ได้

ห้องสมุดโรงเรียนจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ขึ้นอยู่กับว่าบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้ให้ความสำคัญ ให้ความสนใจในการสนับสนุนด้านต่าง ๆ ในการใช้บริการต่าง ๆ ที่ห้องสมุดได้จัดให้มากน้อยเพียงใด

การประเมินผลงานด้านบริการของห้องสมุดโรงเรียนนั้น พวาทันธุมเมฆา (2525 : 141-143) ได้กล่าวว่า วิธีการที่ดีก็คือพิจารณาดูว่าบริการต่าง ๆ ที่ห้องสมุดจัดขึ้นให้แก่นักเรียนนั้นได้สนองตอบแก่เด็กได้มีพัฒนาการตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาที่กล่าวไว้ว่า

- 1) เพื่อส่งเสริมให้เด็กสามารถอยู่ในสังคมร่วมกับเพื่อนมนุษย์อื่นได้
- 2) เพื่อพัฒนาเด็กให้มีความมั่นคง แข็งแรงทั้งทางด้านจิตใจ และร่างกาย
- 3) เพื่อส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้วิถีธรรมชาติและสภาพแวดล้อมใน
ความเจริญทางวิทยาศาสตร์ปัจจุบัน
- 4) เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการการอ่านที่ถูกต้อง
- 5) เพื่อส่งเสริมให้เด็กรู้จักคิดด้วยตนเองอย่างมีเหตุผล
- 6) เพื่อให้มีความรู้พื้นฐานเพียงพอเพื่อการศึกษาต่อและเพื่อการ
ประกอบอาชีพ
- 7) เพื่อให้รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

งานนิเทศการศึกษา

การนิเทศการศึกษางานที่สำคัญยิ่งในการจัดการศึกษาโดยระบบโรงเรียน เพราะนอกจากจะมีเป้าหมายในการลดความสูญเปล่าทางการศึกษา และปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนแล้ว ยังมีส่วนพัฒนาวิชาชีพครูให้สูงและมีความมั่นคงขึ้น การนิเทศการศึกษา ได้มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

สังัด อุทรานันท์ (2529 : 7) ได้กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาคือ กระบวนการการทำตนร่วมกับครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อให้ได้มาซึ่งสัมฤทธิ์ผล สูงสุดในการเรียนของนักเรียน

สาโรช บัวศรี (2504 : 68) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาคือ การช่วยเหลือ ตรวจสอบ สนับสนุน ส่งเสริมและเกื้อกูลเพื่อให้งานวิชาการและธุรการในโรงเรียนเกิดผลดี โดยไม่เกี่ยวข้องกับการบังคับบัญชาแต่เป็นการช่วยเหลือ แนะนำอย่างเปิดเผย

นิพนธ์ กินาวงศ์ (2526 : 99) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาคือ

การปรับปรุงคุณภาพของการศึกษา ซึ่งเกี่ยวข้องกับการพัฒนาของบุคคลหลายอย่าง และจุดหมายของการนิเทศการศึกษาก็คือการจัดบริการทางการศึกษาที่ดีและมีคุณภาพสูง

จากแนวคิดต่าง ๆ จึงพอสรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง การช่วยเหลือ สนับสนุน และแนะนำในการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน เพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมายของหลักสูตร

ในการนิเทศการศึกษา สงัด อุทรานันท์ (2529 : 7-8) ได้กล่าวถึง จุดมุ่งหมายที่สำคัญไว้ 4 ประการคือ

- 1) เพื่อพัฒนาคน
- 2) เพื่อพัฒนางาน
- 3) เพื่อสร้างการประสานสัมพันธ์ และ
- 4) เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ

นอกจากนี้ อบรม สันภิบาล และสมศักดิ์ ศรีมาโนชญ์ (2521 : 4-5) ก็ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาว่ามีความมุ่งหมายที่สำคัญดังนี้

- 1) เพื่อช่วยให้ครูดำเนินการสอนตามหลักสูตร และให้ได้ผลตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้
- 2) เพื่อช่วยให้ครูได้ตระหนักถึงปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอนและการจัดการศึกษา ทั้งให้สามารถแก้ปัญหาเหล่านั้นเพื่อให้เกิดผลดีต่อการเรียนของนักเรียน
- 3) เพื่อพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็น
- 4) เพื่อรักษา พิจารณา ส่งเสริม ควบคุมคุณภาพมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ
- 5) เพื่อให้ความช่วยเหลือ และประสานงานในทางวิชาการแก่กรมเจ้าสังกัด กระทรวง และสถานศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ในปัจจุบัน จะเห็นว่ากรณีศึกษาที่มีความจำเป็นต่อกระบวนการเรียนการสอนมาก เนื่องจากเหตุผลดังต่อไปนี้ (สุพิชญา ธีระกุล, กาญจนา ศรีภาพสินธุ์ และวิจิตร วุฒิบางกูร, 2524 : 10)

1) สภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไปทุกขณะ การศึกษาจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมด้วย

2) ความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ เพิ่มขึ้นโดยไม่หยุดยั้ง แม้แนวคิดในเรื่องการเรียนการสอนก็เกิดมีขึ้นใหม่อยู่ตลอดเวลา

3) การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อให้การเรียนการสอนพัฒนาขึ้น

4) การศึกษาของประเทศ ไม่อาจจะรักษามาตรฐานไว้ได้

นอกจากนี้ สมศักดิ์ ศรีมานิชญ์ (2524 : 188) ก็ยังได้กล่าวถึงความสำคัญของการนิเทศการศึกษาไว้ดังนี้

1) เป็นการส่งเสริมคุณภาพด้านการเรียนการสอน

2) เป็นการกระตุ้นและนำความคิดใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นโดยเฉพาะการนำเทคนิคใหม่ ๆ ตลอดจนการนำวิจัยมาใช้

3) เป็นการช่วยครูให้เข้าใจวัตถุประสงค์ของการศึกษาทั่วไป เข้าใจเรื่องหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ และปรัชญาการศึกษาของโรงเรียน เพื่อให้ครูดำเนินการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์

4) เป็นการส่งเสริมกำลังใจการทำงานของครู

5) เป็นการส่งเสริมครูให้มีความรู้เท่าทันวิทยาการใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น

การดำเนินการจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนนั้น สัจด์ อุทรานันท์

(2529 : 206-207) ได้กล่าวถึงขั้นตอนของการนิเทศการศึกษาไว้ดังนี้

ขั้นที่ 1 การวางแผนการนิเทศ

ขั้นที่ 2 การให้ความรู้ก่อนดำเนินการนิเทศ

ขั้นที่ 3 การดำเนินการปฏิบัติงานนิเทศ

ขั้นที่ 4 การสร้างเสริมกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงานนิเทศ

ขั้นที่ 5 การประเมินผลการนิเทศ

การนิเทศการศึกษา นับว่าเป็นสิ่งจำเป็นและมีประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพยิ่ง ๆ ขึ้น การเรียนการสอนจะประสบผลดีหากได้รับการแนะนำที่ดี และถูกต้องจากผู้ที่ทำกรนิเทศ แม้งานนิเทศจะไม่ใช่งานสอนโดยตรง หรือไม่ใช่งานบริหาร แต่เป็นงานที่มีความสัมพันธ์ทั้งงานสอนและงานบริหาร (กิตติมา ปรีดีติลก, 2532 : 290) ซึ่งบุคคลที่มีส่วนรับผิดชอบในการจัดการศึกษาควรจะให้ความร่วมมือกันทุกฝ่ายเพื่อให้การจัดการศึกษาสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ในขั้นนี้ ไพฑูริย์ เจริญพันธุ์วงศ์ (2529 : 169-177) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูในการนิเทศการศึกษาไว้ดังนี้

- 1) ครูเป็นผู้ก่อให้เกิดการนิเทศการศึกษา ครูเป็นผู้ที่ทราบสภาพการเรียนการสอนในโรงเรียนได้ดีมาก ซึ่งจะใช้เป็นข้อมูลในการนิเทศการศึกษา ซึ่งผู้นิเทศมีความจำเป็นต้องทราบข้อมูลเหล่านี้ จะได้นิเทศได้ตรงกับความต้องการของครู ครูจะต้องสนใจที่จะปรับปรุงการสอนของตน มีความตั้งใจอย่างจริงจังที่จะปฏิบัติงานการนิเทศการศึกษาจึงจะเกิดขึ้นและได้ผล
- 2) การให้ความร่วมมือในการนิเทศ หากครูไม่ให้ความสนใจและไม่ร่วมมือแล้ว การนิเทศการศึกษาจะไม่ได้ผลเลย เพราะครูเป็นผู้ปฏิบัติหากผู้ปฏิบัติไม่นำไปปฏิบัติสิ่งนี้เทศก็เกิดการสูญเปล่า
- 3) การเป็นผู้นิเทศการศึกษา ครูแม้จะเป็นผู้สอนแต่ครูบางคนมีความสามารถในการสอนและการนิเทศการศึกษาได้ดี บางครั้งก็อาจได้รับมอบหมายให้เป็นผู้นิเทศการศึกษาได้ด้วย ซึ่งหากครูมีความสามารถพอแล้ว การนิเทศจะได้ผลดียิ่งเนื่องจากเป็นผู้ทราบสภาพการเรียนการสอนของโรงเรียนได้ดีกว่าใคร

นาฏเจลิยว สุมาวงศ์ และคณะ (2516 : 173-177) ได้กล่าวถึงหลักของการประเมินผลในการนิเทศการศึกษาที่ดีที่ใช้กันอยู่โดยทั่ว ๆ ไปมีดังนี้

- 1) การประเมินผลงานต้องทำติดต่อกันและทำอย่างสม่ำเสมอ เพื่อจะ

ดูว่างานที่ทำไปแล้วนั้นได้ผลเพียงใด หากมีปัญหาหรือข้อบกพร่องจะได้ปรับปรุงแก้ไขทันที่

- 2) การประเมินผลต้องเป็นงานที่ร่วมกันทำ ไม่ใช่เป็นหน้าที่ของบุคคลใด บุคคลหนึ่ง หรือเป็นหน้าที่ของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ
- 3) ในการประเมินผลจะต้องยึดถือจุดมุ่งหมายของโครงการเป็นมาตรฐานสำหรับเทียบว่าวิธีการนั้น ๆ ใช้อย่างไรหรือไม่
- 4) การประเมินผล ควรดำเนินการเป็นแบบประชาธิปไตยที่สุดเท่าที่จะทำได้คือ จะต้องฟังความคิดเห็นของบุคคลในคณะเท่าเทียมกัน แบ่งงานกันทำ มีการรับผิดชอบในผลงานเท่ากัน
- 5) ในการประเมินผลโครงการนิเทศ จะต้องประเมินผลทุกด้าน เช่น ด้านการบริหาร ด้านตัวบุคคล ด้านประสานงาน และด้านอื่น ๆ ด้วย
- 6) ในการประเมินผลโครงการนิเทศ ควรจัดให้สมาชิกวัดตัวเองและผลงานของกลุ่มของตนเองด้วย เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณา
- 7) ในการประเมินผลโครงการนิเทศ ควรกำหนดการเลือกและการใช้เทคนิคการประเมินผลไว้อย่างกว้าง ๆ แต่ชัดเจนพอที่สมาชิกในโครงการจะนำไปใช้ และสามารถดัดแปลงให้เหมาะสมกับสมรรถภาพการปฏิบัติงานของตน
- 8) ในการประเมินผลโครงการนิเทศ จะต้องเตรียมวิธีการบันทึกผลการประเมินไว้เป็นหลักฐาน และเป็นการสรุปผลการประเมินไว้ในที่แห่งเดียวกัน ให้ศึกษาง่าย พิจารณาง่าย เป็นเอกสารที่นำไปอ้างอิงเพื่อปรับปรุงโครงการในขั้นต่อไป
- 9) การประเมินผลโครงการนิเทศ ควรอยู่บนรากฐานแห่งความเป็นจริงไม่ควรมีอิทธิพลเหนืออำนาจใด ๆ เข้ามาครอบงำข้อมูลที่ได้จากการวัดผล
- 10) ในการประเมินผลโครงการนิเทศ ควรเลือกเครื่องมือเครื่องใช้ในการประเมินผลให้เหมาะสมกับสภาพการณ์
- 11) การประเมินผลโครงการนิเทศ ควรจะง่ายแก่การเข้าใจทั้งรูปแบบวิธีการ และการแจ้งผลของการประเมิน

12) ในการประเมินผลโครงการนิเทศ ควรพิจารณาประเมินสิ่งที่เมื่อประเมินผลได้ข้อมูลมาพิจารณาแล้ว สามารถนำมาปรับปรุงโครงการนิเทศให้ดีขึ้น

13) การประเมินผลโครงการนิเทศ ควรเป็นส่วนหนึ่งของงานนิเทศการศึกษา

งานด้านวางแผนและกำหนดวิธีดำเนินงาน

การวางแผนและการกำหนดวิธีดำเนินงานเป็นการกำหนดขั้นตอนและโครงการทำงานให้บรรลุผลที่ต้องการด้วยวิธีการที่เหมาะสม มีประสิทธิภาพสูง ภายใต้สภาพแวดล้อมและข้อจำกัดที่มีอยู่ ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการดังนี้ (อุทัย บุญประเสริฐ และชโลมใจ กิงคารวัฒน์. 2528 : 80)

- 1) การวิเคราะห์ เป็นไปเพื่อกำหนดสิ่งที่ต้องการ หรือสิ่งที่ต้องปฏิบัติ ทำให้ประสบผลสำเร็จ
- 2) การวางแผน เป็นการกำหนดเค้าโครงการทำงานในขนาดที่เหมาะสม ประสิทธิภาพมากที่สุดภายใต้สภาพแวดล้อมของทรัพยากรที่จำกัด
- 3) ลงมือปฏิบัติ เป็นการลงมือดำเนินงานตามขั้นตอน และเค้าโครงการทำงานที่กำหนดให้
- 4) การติดตามผล เป็นการติดตามดูแลช่วยเหลือ สนับสนุนให้การดำเนินงานดำเนินไปจนบรรลุวัตถุประสงค์

ประชุม รอดประเสริฐ (2529 : 48) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การวางแผน หมายถึง การดำเนินการในการรวบรวมแนวความคิดและข้อมูลต่าง ๆ เพื่อการจัดทำหรือร่างเป็นโครงการขึ้น และใช้ร่างโครงการนี้เป็นกรอบในการปฏิบัติงานในลักษณะที่ว่า จะทำอะไร ทำไปทำไม ทำเมื่อใด ทำที่ไหน ใครเป็นผู้ทำ และทำอย่างไร การวางแผนโครงการเป็นขั้นตอนแรกของผู้บริหารโครงการหรือ

ผู้เกี่ยวข้องจะต้องจัดทำและสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้น จึงจะทำให้การดำเนินงานหรือการบริหารโครงการเป็นไปด้วยดี และบรรลุถึงเป้าหมายของโครงการ

ทวี ทิมขำ (2524 : 2) ได้ให้คำนิยามไว้ว่า การวางแผนคือ

- 1) กระบวนการ (process) ซึ่งจะต้องกระทำต่อเนื่องกันไป
- 2) เกี่ยวกับการปฏิบัติจัดทำกิจกรรมสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือหลายสิ่ง
- 3) สิ่งนั้นจะต้องถูกทำในอนาคต โดยวิธีเหมาะสมที่สุด

พร้อมกันนี้ ทวี ทิมขำ (2524 : 4) ยังได้สรุปการวางแผนการศึกษา

ไว้ว่า การวางแผนการศึกษา หมายถึง กระบวนการที่มีการเตรียมการกระทำในเรื่องการจัดการศึกษา การปฏิบัติ หรือดำเนินการตามแผน และการประเมินผลเกี่ยวกับการจัดการศึกษา เพื่อให้เกิดความมั่นใจในการเสริมสร้างสมรรถภาพในด้านต่าง ๆ เช่น ความรู้ ความสามารถ ทักษะคิด พฤติกรรมต่าง ๆ อันมีคุณค่าให้แก่บุคคล ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม วัฒนธรรม และการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศด้วย

ในการวางแผนและการกำหนดวิธีดำเนินงาน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528 : 17) ได้สรุปให้เห็นความสำคัญของการวางแผนไว้ดังนี้

- 1) เป็นการทำงานที่มีทิศทาง มีจุดหมาย ทำให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ
- 2) มีการกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมาย ขั้นตอนของกิจกรรมชัดเจน ทำให้สามารถ กำกับ ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลความสำเร็จของงานได้
- 3) ใช้เป็นเครื่องมือช่วยผู้บริหาร ผู้คุมนโยบายระดับต่าง ๆ สามารถวินิจฉัยตัดสินใจได้อย่างมีหลักเกณฑ์
- 4) ทำให้ทราบข้อมูล ความเป็นมาในอดีต สถานการณ์ปัจจุบัน และกระบวนการในอนาคต เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงการบริหาร การจัดการและการวางแผน

5) สามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างประหยัดและได้ประโยชน์สูงสุด

6) ทำให้เกิดการประสานงานทั้งภายในโรงเรียน และหน่วยงาน

ภายนอกทำให้การดำเนินงานสอดคล้องกัน

นอกจากนี้ ชงชัย สันติวงษ์ (2528 : 4-6) ยังได้กล่าวถึงปัจจัยที่สำคัญ ๆ 3 ประการ ซึ่งมักจะมีอิทธิพลส่งผลกระทบต่อทำให้การวางแผนมีบทบาทความสำคัญมากยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ คือ

1) ความก้าวหน้าของเทคนิควิทยาการสมัยใหม่ และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว

2) การเกี่ยวพันกันขององค์การในสมัยปัจจุบัน

3) การเปลี่ยนแปลงของหน้าที่งานในสังคมที่ซับซ้อนและยุ่งยาก

ในการวางแผนแต่ละครั้ง ทวี ทิมจำ (2524 : 28-34) ได้เสนอแนะขั้นตอนในกระบวนการวางแผนไว้ดังนี้

1) ขึ้นก่อนการวางแผน การกำหนดวัตถุประสงค์

2) ขึ้นการวางแผน

3) ขึ้นการจัดทำแผน

4) ขึ้นการจัดทำรายละเอียดของแผน

5) ขึ้นการนำแผนไปปฏิบัติ

6) ขึ้นการประเมินผล การปรับแผน และการจัดทำแผนใหม่

7) การนำแผนการศึกษาไปปฏิบัติ

8) การประเมินผลแผน

นอกจากนี้ ทวี ทิมจำ (2524 : 34) ก็ยังได้กล่าวถึงลักษณะการประเมินผลแผนไว้ว่า

1) การประเมินผลแผน เป็นกิจกรรมที่ทำต่อเนื่องกันตลอดระยะของการนำแผนไปปฏิบัติในช่วงระยะเวลาของการนำแผนไปปฏิบัตินี้ การประเมินผลอาจจะทำมากกว่า 1 ครั้งก็ได้ เช่น ปีละครั้ง หรือทำตอนกลางปี ในบางครั้งการ

ประเมินผลจัดเป็นขบวนการต่อเนื่องทุกระยะของการนำแผนไปปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นกรณีใดก็ตาม การประเมินผลระหว่างการนำแผนไปปฏิบัติ ทำให้ผู้วางแผนงานรู้จุดบกพร่องและสามารถแก้ไขได้ทันในระหว่างที่แผนกำลังดำเนินอยู่

2) การประเมินผลภายหลัง (Expost or terminal Evaluation) เป็นการประเมินผลความสำเร็จของแต่ละเป้าหมาย และพยายามที่จะกำหนดสาเหตุของความผิดพลาด อย่งไรก็ดีให้สังเกตว่าการประเมินผลไม่ใช่เป็นเพียงกิจกรรมมองย้อนหลังเท่านั้น แต่การประเมินผลงานที่ล่วงมาแล้ว จะเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงแผนในอนาคตด้วย

กล่าวโดยสรุป การวางแผนและกำหนดวิธีดำเนินงาน หมายถึง กระบวนการที่มีการกำหนดขั้นตอน และโครงการทำงานไว้ล่วงหน้าด้วยวิธีการอันเหมาะสม มีประสิทธิภาพสูงภายใต้สภาพแวดล้อม และข้อจำกัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการจัดการศึกษาของชาติ

งานส่งเสริมการสอน

การจัดกิจกรรมส่งเสริมการสอนเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติที่พึงประสงค์กิจกรรมที่กล่าวถึงคือ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2528 : 3)

1) กิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย การจัดกิจกรรมนี้ให้คำนึงถึงความรู้ควบคู่ไปกับคุณธรรม พฤติกรรมของผู้บริหารและครูต้องเป็นต้นแบบที่ดีแก่นักเรียน จุดประสงค์ของกิจกรรมต้องการให้นักเรียนมีความเคารพในระเบียบวินัยของโรงเรียน รู้จักใช้สิทธิ มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ กล้าแสดงออก รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีความคิดสร้างสรรค์และรับผิดชอบต่อส่วนรวม

2) กิจกรรมส่งเสริมสหกรณ์ คือ การจัดร้านค้าที่เกิดจากการรวมหุ้นของครูและนักเรียน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักเรียนมีความรู้ ทักษะในการจัดการทำตนร่วมกัน ซึ่งจะเป็นฐานในการเป็นสมาชิกสหกรณ์ที่ดีต่อไปในอนาคต

3) การบริการแนะแนว เป็นบริการที่ช่วยให้นักเรียนเข้าใจตนเอง และสิ่งแวดล้อมเพื่อให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม สังคมอย่างมีความสุข การจัดบริการแนะแนวอาจจัดไว้หลายลักษณะ คือ การศึกษาเด็กเป็นรายบุคคล บริการให้คำปรึกษา เป็นต้น

1. กิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย

การจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา มี วัตถุประสงค์ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2531 : 2)

1) เพื่อให้โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนควบคู่กับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตาม หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521

2) เพื่อให้นักเรียนประถมศึกษาได้ฝึกปฏิบัติจริงในเรื่องวิถีชีวิต ประชาธิปไตยและระบบประชาธิปไตย

3) เพื่อสร้างเสริมให้นักเรียนมีพฤติกรรมประชาธิปไตยตามคุณลักษณะ ที่ต้องการเน้น 3 ประการคือ คารวะธรรม สามัคคีธรรม ปัญญาธรรม

2. การจัดกิจกรรมสหกรณ์

การจัดกิจกรรมสหกรณ์ในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ (ม.ป.ป. : 28) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการ ดำเนินงานไว้ดังนี้

1) ส่งเสริมความรู้และทักษะในการเรียนรู้ระบบสหกรณ์โดยวิธีปฏิบัติจริง

2) ส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ การปกครองตาม

ระบอบประชาธิปไตย โดยอาศัยวิธีการของสหกรณ์

3) ส่งเสริมฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิก โดยวิธีการจัด กิจกรรมสหกรณ์

4) ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างกิจกรรมสหกรณ์ของสถานศึกษาต่าง ๆ และสถาบันที่เกี่ยวกับการสหกรณ์ในอันที่จะเกื้อกูลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ประโยชน์ของการจัดกิจกรรมสหกรณ์ในโรงเรียนประถมศึกษา

- 1) นักเรียนประถมศึกษามีความรู้ความเข้าใจหลักสหกรณ์ เพื่อเป็นพื้นฐานในการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน
- 2) นักเรียนประถมศึกษาได้เรียนรู้เกี่ยวกับการจัดสหกรณ์โดยการปฏิบัติจริง จะช่วยเพิ่มพูนความสามารถในการค้าขาย และธุรกิจให้แก่นักเรียน
- 3) นักเรียนประถมศึกษาได้พัฒนาลักษณะนิสัย โดยรู้จักพึ่งตนเอง ซื่อสัตย์ และร่วมแรงร่วมใจช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นการตอบสนองต่อจุดมุ่งหมายของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521
- 4) เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้นำไปใช้ร่วมกิจกรรมอื่นในแผนงานกิจการนักเรียนได้ดีขึ้น เช่น กิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน กิจกรรมการจัดอาหารกลางวัน
- 5) การจัดกิจกรรมสหกรณ์ในโรงเรียน เป็นการเผยแพร่แนวคิดของสหกรณ์ไปสู่ชุมชน

3. งานบริการแนะแนว

กรมวิชาการ (2532 : 2-3) ได้กล่าวถึงเป้าหมายของการแนะแนวไว้ว่า การแนะแนวมีเป้าหมายสำคัญอยู่ที่ตัวเด็กโดยเน้นที่

- 1) การป้องกันปัญหา
- 2) การแก้ปัญหา
- 3) การส่งเสริมพัฒนาการทุกด้าน

การที่โรงเรียนจะดำเนินงานแนะแนวอย่างได้ผลต้องจัดให้มีงานต่าง ๆ ครบทั้ง 5 บริการ และแต่ละบริการมีวัตถุประสงค์หลักโดยสรุปดังนี้

- 1) บริการศึกษาและรวบรวมข้อมูลนักเรียนรายบุคคล เพื่อให้ครูรู้จักนักเรียน และนักเรียนรู้จักตนเองมากที่สุดเท่าที่จะมากได้ เพื่อนำเอาข้อมูลรายละเอียดดังกล่าวไปใช้ประโยชน์ในการแนะแนว

- 2) บริการสนเทศ เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในด้านการศึกษา อาชีพ และสังคมอย่างกว้างขวาง
- 3) บริการให้คำปรึกษา เพื่อนำไปสู่การป้องกันปัญหา ตัดสินใจแก้ปัญหา หรือพัฒนาสิ่งที่ตนเองปรารถนาอย่างเหมาะสม
- 4) บริการจัดวางตัวบุคคล เพื่อช่วยให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ฝึกฝนหรือการส่งเสริมช่วยเหลือตามควรแก่กรณี
- 5) บริการติดตามประเมินผล เพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียน ซึ่งเป็นประโยชน์ในการช่วยนักเรียนแต่ละคนให้สามารถแก้ปัญหาและปรับปรุงตนในด้านต่าง ๆ และเพื่อพิจารณาผลที่ได้จากการดำเนินโครงการแนะแนวว่ามีคุณค่ามากน้อยเพียงใด

การดำเนินงานแนะแนวทั้ง 5 บริการดังกล่าว จะต้องครอบคลุมการแนะแนวด้านการศึกษา ด้านอาชีพ และด้านการพัฒนาบุคลิกภาพ

กล่าวโดยสรุป งานส่งเสริมการสอน หมายถึง กิจกรรมที่จัดขึ้นในโรงเรียนเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะในการเรียนรู้โดยวิธีปฏิบัติจริง นอกเหนือจากการเรียนการสอนในห้องเรียน ทำให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

งานประชุมอบรมทางวิชาการ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528 : 2-7) ได้ให้ความหมาย ความสำคัญ และวัตถุประสงค์ของการประชุมไว้ดังนี้

การประชุมเป็นการนัดหมาย เพื่อปรึกษาหารือ ถ่ายทอดเรื่องราว ข่าวสาร การพิจารณาแก้ไขปัญหา หาคำตอบและปรับความคิดเห็นของกลุ่มบุคคล ให้ได้ข้อสรุปและแนวทางปฏิบัติเดียวกัน นั่นคือ การประชุมเป็นวิธีการทางประชาธิปไตยอย่างหนึ่ง ที่จะทำให้ผู้ร่วมงานมีโอกาสใช้สิทธิ เสรีภาพในการอภิปราย เสนอ

แนวคิดเห็นได้ อันจะก่อให้เกิดความเข้าใจต่างกัน ทั้งการวางแผน การแก้ปัญหา และการดำเนินงานร่วมกัน

ความสำคัญของการประชุม

- 1) เป็นการถ่ายทอดความรู้และความเข้าใจระหว่างผู้เข้าร่วมประชุมด้วยกัน
- 2) เป็นการให้ข่าวสารและแจ้งข้อราชการแก่ครู
- 3) เป็นการตัดสินใจปัญหา แก้ปัญหาและกำหนดนโยบายในการทำงานร่วมกัน
- 4) ทำให้คณะครูและผู้บริหารโรงเรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ได้รู้จักกันและเข้าใจกัน
- 5) การประชุมเป็นการบริหารงานตามหลักประชาธิปไตย เป็นลักษณะของการทำงานเป็นคณะบุคคล

วัตถุประสงค์ของการประชุม

- 1) เพื่อปรึกษาหารือ เป็นการประชุมออกความคิดเห็น
- 2) เพื่อสั่งการ เป็นการประชุมเพื่อออกคำสั่งให้คณะครูปฏิบัติ ส่วนใหญ่เป็นระเบียบ กฎหมายต่าง ๆ ในกรณีที่จะต้องชี้แจงทำความเข้าใจให้ตรงกันระหว่างสมาชิกขององค์การด้วยกัน
- 3) เพื่อชี้แจง เป็นการประชุมชี้แจงเหตุผลหรือผลงานที่ได้ปฏิบัติมาแล้วว่าได้ผลเพียงใด ซึ่งอาจเรียกประชุมเป็นครั้งคราว
- 4) เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ เป็นการประชุมที่ให้ความรู้ ข่าวสาร หรือวิทยาการใหม่ ๆ ซึ่งกันและกัน

โดยทั่วไปแล้ว สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

(2528 : 2-3) ได้แบ่งประเภทของการประชุมไว้ไม่น้อยกว่า 4 ประเภทดังนี้

- 1) การประชุมครูทั้งโรงเรียน เป็นการประชุมเพื่อปรึกษาหารือและสั่งงานหรือมีรายการพิเศษที่โรงเรียนต้องทำ โรงเรียนควรจัดประจำอย่างน้อยเดือนละครั้ง ส่วนใหญ่กำหนดหลังจากผู้บริหารเข้าประชุมประจำเดือนที่อำเภอแล้ว

2) การประชุมผู้แทนครูของแต่ละชั้นเรียนสำหรับโรงเรียนที่เปิดสอนชั้นหนึ่งหลาย ๆ ห้อง เป็นการประชุมเพื่อชี้แจง หรือปรึกษาเพื่อพิจารณาความเคลื่อนไหวในระยะสั้น ๆ ที่ผ่านไป

3) การประชุมคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ เช่น สวัสดิการ หรือ กิจกรรมอื่น ๆ

4) การประชุมครูหัวหน้างาน หรือหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ เป็นการประชุมเพื่อหารือ เช่น การปรับแผน ปรับวิธีดำเนินการ

นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528 : 3-4) ยังได้เสนอรูปแบบการประชุมซึ่งมีหลายรูปแบบแต่ละแบบมีความมุ่งหมายและเหมาะสมกับงานแตกต่างกันไว้ดังนี้

1) การประชุมสัมมนา เป็นการประชุมของบุคคลกลุ่มหนึ่ง เพื่อศึกษาค้นคว้าหัวข้อใดหัวข้อหนึ่ง ภายใต้การนำของผู้เชี่ยวชาญโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดปัญหา สำรวจปัญหา ปรึกษาหารือและแก้ปัญหา มีการแลกเปลี่ยนผลงานระหว่างบุคคลในกลุ่มและสรุปผลการสัมมนา

2) การประชุมเชิงปฏิบัติการเป็นการประชุมหรืออบรม โดยเน้นให้ผู้เข้าร่วมประชุมมีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะ ทั้งด้านทฤษฎีและด้านปฏิบัติอย่างแท้จริง รู้จักแก้ปัญหาและการปรับปรุงงานให้ดีขึ้น

3) การประชุมอภิปรายกลุ่ม คือ การที่บุคคลในกลุ่มจำนวนประมาณ 6-20 คน มาร่วมกันพิจารณาอภิปรายในเรื่องหรือหัวข้อที่สมาชิกมีความสนใจร่วมกัน เป็นการประชุมออกแบบเป็นกันเอง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจปัญหา แก้ปัญหา และสร้างเกณฑ์ร่วมกัน โดยอาศัยความคิดจากคนหลาย ๆ คน แต่จะถือว่าเป็นมติของกลุ่มทั้งหมด

4) การประชุมแบบอภิปรายซักถาม คือการอภิปรายหลังจากผู้ทรงคุณวุฒิอภิปรายจบลงและเปิดโอกาสให้ผู้ฟังเข้ามามีส่วนร่วมในการอภิปรายอย่างอิสระและเปิดเผย โดยการซักถาม ปรึกษาหารือ แสดงความคิดเห็นและให้ข้อเท็จจริงต่อคณะผู้ทรงคุณวุฒิ และที่ประชุม

5) การประชุมแบบระดมความคิด เป็นเทคนิคการประชุมที่เน้นความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มากกว่าการปฏิบัติ โดยให้สมาชิกได้แสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ออกมาให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยไม่คำนึงว่าแนวคิดนั้นจะนำไปปฏิบัติได้หรือไม่

6) การประชุมแบบบรรยาย เป็นการประชุมที่เสนอเนื้อหาความรู้ ข่าวสาร หรือทัศนคติต่าง ๆ โดยมีวัตถุประสงค์จะให้ผู้เข้าร่วมประชุมเข้าใจหรือยอมรับข้อความหรือเรื่องราวที่ผู้บรรยายเสนอให้ การบรรยายโดยทั่วไปมุ่งที่จะแจ้งให้ผู้ฟังได้ทราบเรื่องราวต่าง ๆ ตามที่ผู้บรรยายต้องการ มีการกระตุ้นชักชวน และโน้มน้าวทัศนคติของผู้ฟังให้เห็นคล้อยตาม การประชุมแบบนี้มีลักษณะเป็นทางการ แต่ประหยัดเวลาและงบประมาณ

การอบรม เป็นวิธีการที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย ภิญญู สาธร (2517 : 442-443) กล่าวว่า การอบรม หมายถึง กระบวนการที่มีแบบแผนซึ่งมุ่งหมายที่จะพัฒนาบุคคลให้มีความรู้ ความชำนาญเพื่อวัตถุประสงค์ที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานของบุคคลากรที่เข้าอบรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เสถียร เหลืองอร่าม (2519 : 193) ซึ่งได้กล่าวไว้ว่า การฝึกอบรมคือ กระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลในองค์การให้มีทัศนคติ พฤติกรรมทักษะ และความรู้อันเหมาะสมกับงานที่จะพัฒนา

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า การฝึกอบรมหมายถึง กิจกรรมหรือกรรมวิธีที่มุ่งเพื่อพัฒนาหรือเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ ความชำนาญ และประสบการณ์ให้แก่บุคคลากรในหน่วยงาน เพื่อให้ทุกคนสามารถปฏิบัติงานในหน้าที่ที่รับผิดชอบให้ดียิ่งขึ้น และส่งผลต่อเจตคติแก่ผู้ปฏิบัติงานให้เป็นไปในทางที่ดี มีใจรักงาน มีกำลังใจที่จะปฏิบัติงานและมีความคิดริเริ่มที่จะปรับปรุงงานในหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้นด้วย

การฝึกอบรมเป็นขั้นตอนสำคัญในการดำเนินงาน โดยเฉพาะปัจจุบันทุกหน่วยงานต่างเร่งระดมพัฒนาในทุก ๆ ด้านเพื่อเป้าหมายของหน่วยงาน ดังนั้นบุคคลากรในหน่วยงานทางการศึกษาจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการฝึกอบรม ซึ่ง ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ (2531 : 123) ได้ให้เหตุผลไว้ดังต่อไปนี้

- 1) การจัดการศึกษาย่อมต้องเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคม เศรษฐกิจ นวัตกรรม และเทคโนโลยีใหม่ ๆ และจำเป็นต้องให้บุคลากรมีความรู้ทันต่อเหตุการณ์
- 2) การฝึกอบรมจะช่วยให้บุคลากรประจำการได้มีโอกาสปรับปรุงการปฏิบัติงานหน้าที่ของตนให้ดีขึ้น
- 3) การศึกษาช่วยให้ทราบปัญหาและสามารถคิดแก้ปัญหาในการปฏิบัติงานด้วยตนเองได้
- 4) ผลของการอบรมจะทำให้ผลผลิตมีคุณภาพและมีความก้าวหน้า
- 5) ช่วยทำให้บุคลากรรู้จักพัฒนาตนเองอยู่เสมอ

สังัด อุทรานันท์ (2529 : 117-118) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการฝึกอบรมไว้ว่า

- 1) การฝึกอบรม ทำให้หัวหน้าหรือผู้บังคับบัญชาได้รู้จักผู้ใต้บังคับบัญชา เกี่ยวกับความต้องการ ตลอดจนศักยภาพของผู้ใต้บังคับบัญชา
- 2) การฝึกอบรมจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น มีความรู้สึกปลอดภัยในการทำงานมากขึ้น สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้เกิดความร่วมมือในการทำงาน สร้างความยอมรับกันมากขึ้น
- 3) การฝึกอบรมจะทำให้ผู้ให้การฝึกอบรมมีทักษะในการปฏิบัติงานสูงขึ้น เช่นเดียวกับผู้รับการฝึกอบรม
- 4) การฝึกอบรมจะช่วยให้การใช้เวลาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจากหลังการฝึกอบรมผ่านไปแล้วบุคคลต่าง ๆ จะมีความสามารถในการทำงานสูงขึ้น ความบกพร่องในการทำงานจะมึน้อยลง ฉะนั้นแทนที่จะใช้เวลาในการแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ก็จะได้ใช้เวลาเพื่อการปฏิบัติงานตามเป้าหมายได้อย่างเต็มที่

ในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการศึกษาอบรมบุคลากรประจำการ ที่ควรพิจารณา ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ (2531 : 125-126) ได้เสนอแนะไว้ดังนี้

- 1) ดำเนินถึงความต้องการของบุคลากรประจำการ การจัดสถานที่ฝึกอบรมให้สะดวกสบายแก่ผู้เข้าอบรม

- 2) ควรจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอ และหน่วยงานควรได้มีการวางแผนพัฒนาบุคลากร โดยจัดบุคคลไปฝึกอบรมในสาขาวิชาที่หน่วยงานต้องการ
- 3) จัดสื่อและอุปกรณ์ให้พร้อมและเพียงพอ พัฒนาสื่อการเรียน เช่น เอกสาร คู่มือ หนังสือตำรา รายการวิทยุ ฯลฯ
- 4) เลือกวิทยากรที่มีความเหมาะสมเฉพาะเรื่องมาบรรยาย โดยพยายามใช้วิทยากรในท้องถิ่นเพื่อการประหยัด ถ้าเป็นไปได้ควรใช้วิทยากรหลายคน เพื่อความกว้างขวางของวิชาการ
- 5) ควรมีการประเมินผลและติดตามผลผู้เรียนและผู้สอน เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของโครงการ การนำไปใช้ ความรู้ที่ได้รับและมีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้าง จะทำให้เป็นกำลังใจแก่ผู้เข้าศึกษาอบรมและภูมิใจที่มีผู้ติดตามผลงาน ไม่รู้สึกว่าคุณทอดทิ้ง เป็นต้น

การดำเนินการจัดฝึกอบรม สมพงษ์ เกษมสิน (2519 : 259-260)

ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายของการฝึกอบรมไว้ 2 ประการคือ

- 1) ความมุ่งหมายขององค์การ (Institutional objectives) เป็นความมุ่งหมายที่เน้นหนักไปในแง่ของส่วนรวม ได้แก่
 - 1.1) เพื่อสร้างความสนใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการ พนักงาน และเจ้าหน้าที่
 - 1.2) เพื่อเสนอแนะวิธีการปฏิบัติงานที่ดีที่สุด
 - 1.3) พัฒนาการปฏิบัติงานให้ได้ผลสูงสุด
 - 1.4) ลดความสิ้นเปลืองและป้องกันอุบัติเหตุในการทำงาน
 - 1.5) เพื่อจัดวางมาตรฐานในการปฏิบัติงาน
 - 1.6) พัฒนาฝีมือในการปฏิบัติงานของบุคคล
 - 1.7) เพื่อพัฒนาการบริหาร โดยเฉพาะการบริหารด้านบุคคล ให้มีความพอใจทุกฝ่าย
 - 1.8) ฝึกฝนบุคคลไว้เพื่อความก้าวหน้าของงานและการขยายองค์การ

1.9) สนองบริการอันมีประสิทธิภาพแก่สาธารณะ หรือผู้มาติดต่อ

2) ความมุ่งหมายส่วนบุคคล (Employee objectives) หมายถึง ความมุ่งหมายของข้าราชการ พนักงาน เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานอยู่ในองค์การหรือหน่วยงาน ความมุ่งหมายส่วนบุคคล ได้แก่

- 2.1) เพื่อความก้าวหน้าในการเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง
- 2.2) เพื่อพัฒนาท่าที บุคลิกภาพในการปฏิบัติงาน
- 2.3) เพื่อพัฒนาฝีมือในการปฏิบัติงานโดยการทดลองปฏิบัติ
- 2.4) เพื่อฝึกฝนการใช้วินิจฉัยในการตัดสินใจ
- 2.5) เพื่อเรียนรู้งานและลดการเสี่ยงอันตรายในการปฏิบัติงาน
- 2.6) เพื่อปรับปรุงสภาพการปฏิบัติงานให้ดีขึ้น
- 2.7) เพื่อส่งเสริมและสร้างขวัญในการปฏิบัติงาน
- 2.8) เพื่อเข้าใจนโยบายและความมุ่งหมายขององค์การที่

ปฏิบัติงานอยู่ให้ดีขึ้น

2.9) เพื่อให้มีความพอใจในการปฏิบัติงาน

สำหรับประโยชน์ที่ได้จากการฝึกอบรม พยอม วงศ์สารศรี (2530 : 197) ได้กล่าวสรุปถึงผลประโยชน์ที่บุคลากรของหน่วยงาน ผู้บังคับบัญชา หรือหัวหน้าหน่วยงาน และหน่วยงานจะได้รับประโยชน์ดังต่อไปนี้

1) ผลประโยชน์ที่พนักงานได้รับจากการฝึกอบรม

- 1.1) ทำให้เกิดความมั่นใจในการปฏิบัติงาน
- 1.2) พนักงานสามารถรู้ถึงมาตรฐานการทำงานและนโยบาย

ต่าง ๆ ของหน่วยงาน

1.3) ทำให้พนักงานมีอนาคตก้าวหน้าต่อไปในตำแหน่งและหน้าที่

ซึ่งจะเป็นการกระตุ้นให้เกิดขวัญกำลังใจในการทำงานด้วย

2) ผลประโยชน์ต่อผู้บังคับบัญชาหรือหัวหน้างาน

2.1) ประหยัดเวลาในการที่จะใช้สอนหรือแนะนำงานต่าง ๆ

ให้กับพนักงาน

2.2) ประหยัดเวลาที่จะใช้ควบคุมดูแล สามารถเอาเวลาไปใช้
ในการวางแผนงานและบริหารงานด้านอื่นได้

2.3) ทำให้พนักงานสามารถทำงานร่วมกันได้ดีมีประสิทธิภาพ

3) ผลประโยชน์ต่อองค์กร

3.1) ช่วยทำให้ผลผลิต มีคุณภาพได้มาตรฐาน

3.2) ช่วยลดค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในการซ่อมแซมและบำรุงรักษา
เครื่องจักร

3.3) ช่วยลดอุบัติเหตุ การสิ้นเปลือง และการเสียหายต่าง ๆ

ประโยชน์ของการฝึกอบรมนั้นเมื่อเนกประการ เพราะการฝึกอบรมเป็น
วิธีการที่จะช่วยพัฒนาข้าราชการและพนักงาน เจ้าหน้าที่ให้ได้รับความสำเร็จ และ
สัมฤทธิ์ผลในหน้าที่การงานเพิ่มขึ้น ซึ่งย่อมนำความสำเร็จมาสู่องค์กรหรือหน่วยงาน
นั้นเป็นส่วนรวม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

สมคิด ขุนทองนุ่ม (2533 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาตนเอง
ทางด้านวิชาการของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก
พบว่า ครูส่วนใหญ่มีร้อยละสูงสุดในการพัฒนาตนเองทางด้านวิชาชีพ สำหรับการ
พัฒนาตนเองทางด้านกระบวนการวิธีสอนพบว่า ครูส่วนใหญ่มีร้อยละของการพัฒนา
ตนเองสูงสุด และการพัฒนาตนเองด้านวิชาชีพและกระบวนการวิธีสอนเมื่อมอง
โดยภาพรวมแล้วมีการพัฒนาเหมือนกันในทุก ๆ ตัวแปร

ชัยศักดิ์ เกษามูล (2534 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความต้องการใน
การพัฒนาบุคลากรครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์
พบว่า

1) ความต้องการในการพัฒนาบุคลากรครูในด้านการพัฒนาตนเอง ด้านการพัฒนาโดยโรงเรียนจัดและด้านการพัฒนาโดยหน่วยงานเจ้าสังกัดหรือหน่วยงานอื่นจัดพบว่า ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นด้านการพัฒนาตนเองเรื่องการวางแผนการดำเนินงานในชีวิตราชการให้ก้าวหน้า ต้องเตรียมแผนการสอนและให้ความช่วยเหลือในการแก้ปัญหาพร้อมกับโรงเรียนและผู้บริหารอยู่ในระดับสูง

2) การเปรียบเทียบความต้องการในการพัฒนาบุคลากรครู เมื่อจำแนกตาม เพศ อายุจริง สายวิชาที่ทำการสอน และระดับชั้นในการสอนทั้ง 3 ด้าน ปรากฏว่า ส่วนมากมีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นด้านการพัฒนาโดยโรงเรียนจัดเรื่องผู้บริหารได้จัดให้แต่ละฝ่ายในโรงเรียนมีการวางแผนงานของตนเอง ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการกวาดขันแต่ละหมวดให้มีการสอนจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ให้พร้อมและทันสมัยอยู่เสมอ พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในกลุ่มบุคลากรครูที่มีอายุต่ำกว่า 30 ปี และมากกว่า 40 ปี

วัชระ ชานูตะโร (2533 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความต้องการพัฒนาตนเองของครูผู้สอนพลศึกษาระดับประถมศึกษา เขตการศึกษา 6 พบว่า

1) ความต้องการพัฒนาตนเองของครูผู้สอนพลศึกษาระดับประถมศึกษา เขตการศึกษา 6 ในด้านบุคลิกภาพ ด้านความรู้และทักษะในหลักสูตรและเนื้อหา ด้านสมรรถภาพในการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านการวัดผลและประเมินผลอยู่ในระดับมาก

2) ความต้องการพัฒนาตนเองของครูผู้สอนพลศึกษาระดับประถมศึกษา เขตการศึกษา 6 ระหว่างครูที่มีวุฒิและไม่มีวุฒิพลศึกษาไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ชนาพร เขาวรัตน์ (2530 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความต้องการของครูสังคมศึกษาในการใช้นวัตกรรมทางการศึกษาในการเรียนการสอนสังคมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร พบว่า

1) ครูสังคัมศึกษามีความต้องการในการใช้วัตกรรมการศึกษา มากทั้งด้านการจัดการเรียนการสอนและด้านสื่อการเรียนการสอนและเทคโนโลยีทางการศึกษา

2) การเปรียบเทียบความต้องการในการใช้วัตกรรมการศึกษา ของครูสังคัมศึกษาที่สอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น กับครูสังคัมศึกษาที่สอนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายปรากฏว่า ความต้องการในการใช้วัตกรรมการจัดการเรียนการสอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่ด้านสื่อการเรียนการสอนและเทคโนโลยีทางการศึกษา ไม่แตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และการเปรียบเทียบความต้องการในการใช้วัตกรรมการศึกษาของครูสังคัมศึกษาที่มีประสบการณ์ในการสอนต่างกัน ทั้งในด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านสื่อการเรียนการสอนและเทคโนโลยีทางการศึกษา พบว่า ไม่แตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

สุภา ศีลสร (2526 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความต้องการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติการสอนของครูประถมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า

1) ครูประถมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร มีความต้องการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติการสอนทุกสมรรถภาพในระดับมีความต้องการมาก

2) ตัวพยากรณ์ทั้ง 3 กลุ่มคือ สถานภาพส่วนตัว ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และบรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับความต้องการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติการสอนทุกสมรรถภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสหสัมพันธ์พหุคูณอยู่ระหว่าง .326 ถึง .505 กลุ่มบรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียนเป็นกลุ่มตัวพยากรณ์ที่มีนัยสำคัญสามารถพยากรณ์ความต้องการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติการสอนได้มากกว่ากลุ่มตัวพยากรณ์อื่น ๆ

3) สมรรถภาพที่ครูประถมศึกษาระบุว่าควรจัดให้มีการพัฒนาโดยเร่งด่วน ภายใน 2 ปีคือ สมรรถภาพในเรื่องการสร้างวินัยให้แก่เด็ก การวัดและประเมินผล การผลิตและการใช้สื่อการสอน การเลือกใช้วิธีสอนให้เหมาะสม

การสอนซ่อมเสริม การสอนจริยธรรม การจัดศูนย์การเรียน และการฝึกประชาธิปไตยให้แก่เด็ก นอกจากนี้ยังมีสมรรถภาพที่น่าสนใจซึ่งครูระบุให้มีความสำคัญรองลงมาคือ การสอนทักษะทางดนตรีและนาฏศิลป์ การสอนทักษะทางคณิตศาสตร์ และการสอนกลุ่มประสบการณ์พิเศษ (การสอนภาษาต่างประเทศ)

บุญโชติ อินทร์สัมพันธ์ (2527 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความต้องการในการพัฒนาบุคลากรครูประจำการของผู้บริหารการศึกษาและครูประจำการสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 11 พบว่า

1) ผู้บริหารการศึกษาและครูประจำการในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 11 มีความต้องการในการพัฒนาบุคลากรครูประจำการโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

2) เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการในการพัฒนาบุคลากร ครูประจำการในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 11 ระหว่างผู้บริหารการศึกษากับครูประจำการ ปรากฏผลดังนี้

2.1) ผู้บริหารการศึกษากับครูประจำการมีความต้องการในการพัฒนาบุคลากรประจำการไม่แตกต่างกัน

2.2) ผู้บริหารการศึกษาที่มีอายุราชการ 1-10 ปี มีความต้องการในการพัฒนาบุคลากรประจำการมากกว่าผู้บริหารการศึกษาที่มีอายุราชการมากกว่า 20 ปี

2.3) ครูประจำการช่วงอายุราชการต่างกันมีความต้องการในการพัฒนาบุคลากรประจำการไม่แตกต่างกัน

สมเกียรติ กิตติธรรม (2529 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความต้องการการนิเทศการสอนของครูผู้ปฏิบัติการสอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า

1) ครูผู้ปฏิบัติการสอนมีความต้องการการนิเทศการสอนโดยส่วนรวมรายด้าน และรายข้อ อยู่ในระดับปานกลาง

2) ครูผู้ปฏิบัติการสอนที่มีวุฒิทางการศึกษาต่างกัน มีความต้องการการนิเทศการสอนโดยส่วนรวมไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการวัดผลประเมินผล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3) ครูผู้ปฏิบัติการสอนที่มีลักษณะงานการสอนต่างกัน มีความต้องการการนิเทศการสอนโดยส่วนรวม และรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

4) ครูผู้ปฏิบัติการสอนที่สอนระดับชั้นต่างกัน มีความต้องการการนิเทศการสอนโดยส่วนรวม และรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

5) ครูผู้ปฏิบัติการสอนที่มีประสบการณ์การสอนต่างกัน มีความต้องการการนิเทศการสอนโดยส่วนรวม และรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

6) ครูผู้ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนขนาดเล็กมาก ขนาดเล็ก ขนาดกลาง มีความต้องการการนิเทศการสอนด้านกิจกรรมการเรียนการสอน แตกต่างกับขนาดใหญ่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นไม่แตกต่างกัน

เชาว์เลิศ ขวัญเมือง (2527 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการปฏิบัติการ ความต้องการ และปัญหาในการพัฒนาสมรรถภาพด้านการสอนของครู สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ พบว่า

1) ด้านการปฏิบัติการ ตามทัศนะของผู้บริหารในการพัฒนาสมรรถภาพทางด้านการสอนของครูที่ปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์มากคือ สนับสนุนให้ครูศึกษาต่อโรงเรียน จัดหาคู่มือและแผนการสอนไว้ให้ ให้ครูมีความรู้ความเข้าใจและเห็นความสำคัญของการสอนซ่อมเสริม ส่วนการปฏิบัติที่อยู่ในเกณฑ์น้อยคือ ให้ครูได้ผลิตหนังสือหรือแบบฝึกหัดเพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอน

ตามทัศนะของครู การปฏิบัติที่อยู่ในเกณฑ์มากคือ การสนับสนุนให้ครูศึกษาต่อ การที่โรงเรียนจัดคู่มือและแผนการสอนไว้ให้ครู ส่วนการปฏิบัติที่อยู่ในเกณฑ์น้อยคือ การให้ครูได้ผลิตหนังสือหรือแบบฝึกหัดเพื่อประกอบการเรียนการสอน การเชิญผู้มีความรู้มาสาธิตการผลิตสื่อการเรียนและวิธีใช้ การจัดให้มีการอภิปรายกลุ่มย่อย ๆ ตามความสนใจของครู การแนะนำให้ครูเข้าเป็นสมาชิก

ของสมาคมทางวิชาการ และการสับเปลี่ยนครูที่มีความสามารถเฉพาะอย่างในระดับกลุ่มโรงเรียน

2) ด้านความต้องการ ตามทัศนะของผู้บริหาร ความต้องการทั้งหมดอยู่ในเกณฑ์มาก มีความต้องการปานกลาง 1 ข้อคือ การแนะนำและสนับสนุนครูให้เข้าเป็นสมาชิกของสมาคมทางวิชาการต่าง ๆ

ตามทัศนะของครูนั้น ความต้องการเกือบทั้งหมดอยู่ในเกณฑ์มาก มีความต้องการปานกลาง 2 ข้อคือ ต้องการให้ครูได้ผลิตหนังสือหรือแบบฝึกหัดเพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอน และต้องการสนับสนุนครูให้เข้าเป็นสมาชิกของสมาคมทางวิชาการต่าง ๆ

3) ด้านปัญหาในการพัฒนา ตามทัศนะของผู้บริหารและครูเห็นว่าปัญหาทั้งหมดอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง

4) จากการเปรียบเทียบทัศนะของครูและผู้บริหารที่มีต่อการปฏิบัติการ ความต้องการ และปัญหาในการพัฒนาสมรรถภาพด้านการสอนของครู ปรากฏว่ามีทัศนะที่แตกต่างกันทั้ง 3 ด้าน

2. งานวิจัยต่างประเทศ

วอเรน (Warren, 1974 : 3561) ได้วิจัยเรื่อง แนวปฏิบัติในการส่งเสริมครูประจำการ โดยสอบถามครูปฏิบัติการสอนในโรงเรียนระดับ 5-9 จากทุนของสหรัฐอเมริกาพบว่า การพัฒนาบุคลากรครูประจำการนั้น ผู้บริหารควรปฏิบัติดังนี้

- 1) ควรปรับโครงการให้เหมาะสมกับความต้องการของครูแต่ละคน
- 2) ควรมีการประเมินผลความต้องการ และความสนใจของครูเป็นรายบุคคลเพื่อนำไปพิจารณาสำหรับการจัดในโอกาสต่อไป
- 3) ควรให้ครูมีโอกาสร่วมในการวางแผน เสนอวิธีการจัดส่งเสริมครูประจำการด้วย

- 4) ควรกำหนดจุดมุ่งหมายเฉพาะอย่างในการจัดแต่ละครั้ง
 - 5) ควรจัดส่งเสริมครูประจำการพิเศษ นอกเหนือจากรับเปิดเรียนปกติ
 - 6) ควรใช้เทปบันทึกภาพในการฝึกสอนแบบจุลภาคด้วย
 - 7) ควรมีการจัดและประเมินผลให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่วางไว้
 - 8) ควรจัดวางโครงการให้เหมาะสมกับความต้องการที่จะนำไปใช้จริง ๆ
- คลาร์ก (Clark, 1970 : 2767-A) ได้ทำการวิจัยเรื่องการ

ประเมินผลและการเลือกวิธีการจัดอบรมส่งเสริมครูประจำการ โดยสอบถามครูใหญ่ โรงเรียนรัฐบาลโอคลาโฮกา พบว่า

1) วิธีการจัดอบรมส่งเสริมครูประจำการที่มีประสิทธิภาพนั้น ต้องสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์และขอบเขตที่เหมาะสม

2) โดยเสนอแนะว่า การวางแผนปรับปรุงคุณภาพครูประจำการ ควรเริ่มต้นจากปัญหาและความต้องการของครู

3) วิธีการต่าง ๆ ที่จัดส่งเสริมให้ครูประจำการ สมควรที่จะได้มีการกำหนดเป้าหมายเฉพาะอย่าง

4) จำเป็นต้องมีการวางแผนในการประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพ

แมนเจส และเลวินสัน (Menges & Levinson, 1980 : 25-30)

ได้ทำการวิจัยเรื่องการปรับปรุงการสอนและคุณภาพของการสอน โดยจำแนกกิจกรรมออกเป็น 5 รูปแบบด้วยกันคือ การสัมมนา การประชุมเชิงปฏิบัติการ การจัดสรรทุนอุดหนุน การประเมินผลการสอน และการสอนแบบจุลภาค พบว่า ผู้ที่ผ่านโปรแกรมการปรับปรุงการเรียนการสอนปฏิบัติการสอนเป็นที่น่าพอใจ แต่จะต้องคำนึงถึงปัจจัยอื่น ๆ อีก เช่น การยอมรับว่าการปรับปรุงการเรียนการสอนเป็นภารกิจที่จำเป็น มีวัตถุประสงค์ชัดเจน โอกาสที่เหมาะสม และการลงมือปฏิบัติจริงอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้การปรับปรุงการเรียนการสอนสัมฤทธิ์ผล

เวลส์ (Wells, 1978 : 2333) ได้ศึกษาเรื่องงานในความรับผิดชอบที่สำคัญของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา ในรัฐโคโรราโด สหรัฐอเมริกา ผล

การวิจัยปรากฏว่า ครูใหญ่เห็นว่างานในหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับหลักสูตร และการสอนซึ่งหมายถึงงานวิชาการนั้นครูใหญ่ควรใช้เวลาให้มาก

แมททอกซ์ (Mattox, 1978 : 6061) ได้ทำการวิจัยเรื่องความต้องการในการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในรัฐอิลลินอยส์ สหรัฐอเมริกาพบว่า มีความต้องการให้ผู้บริหารโรงเรียนมีความสามารถในการปฏิบัติงานต่อไปนี้อยู่ในระดับมากคือ การปฏิบัติงานการประเมินผล การปรับปรุงการเรียนการสอน และการพัฒนาหลักสูตร